Regering *van* Aruba

"Binden, Bouwen en Bestendigen"

Regeerprogramma | 2013-2017

Inhoudsopgave

Voorwoord

Inleiding

Het Kabinet Mike Eman II is bijzonder verheugd en vereerd dat de bevolking massaal haar vertrouwen en steun heeft gegeven. Het Kabinet ziet dit als een krachtig mandaat om de in de periode 2009 – 2013 ingeslagen weg naar een sterker en welvarender Aruba waarin elke Arubaan van jong tot oud een zinvol en gelukkig leven kan leiden, te vervolgen.
Bovendien beschouwt het kabinet het als zijn opdracht om Aruba in een betere en sterkere staat na te laten aan onze kinderen en kleinkinderen dan wij het eiland van de generaties voor ons hebben ontvangen. Dat is waarom dit Kabinet inzet op het door ontwikkelen van Aruba naar solidaire, veilige, harmonieuze, weerbare en duurzame samenleving.
Op Aruba moet de vertaalslag tussen welvaart en welzijn verder worden uitgewerkt. Om het welvaartsniveau op Aruba te kunnen verhogen is het belangrijk dat continu geïnvesteerd wordt in de kwaliteit van het product Aruba en kansrijke economische initiatieven worden bevorderd door ondernemers te stimuleren te investeren en te innoveren, waarbij de waarde van het Koninkrijk ten volle wordt benut.

In de visie van het Kabinet Mike Eman II moet toenemende welvaart op ons eiland worden omgezet in verhoogd welzijn voor elke burger. Jongeren moeten in een onderwijsomgeving opgroeien op internationaal niveau die hen aanmoedigt hun talenten optimaal te ontplooien. Onze talentvolle startende professionals moeten een geschikte baan op Aruba kunnen vinden. Iedere Arubaanse burger, man of vrouw, moet in de gelegenheid zijn om te werken. Opvang voor kinderen en ouderen moeten daarom op niveau zijn. Wijken en buurten op Aruba moeten tot een verbeterde gemeenschapszin leiden in een aangenamere leefomgeving. Adequate gezondheidszorg moet toegankelijk zijn voor elke burger. En als een Arubaanse burger aan het einde van zijn of haar professionele loopbaan komt, moet een goede oudedagsvoorziening voorhanden zijn.

Sterker en welvarender

Aruba staat er aanzienlijk beter voor dan bij ons aantreden vier jaar geleden. Toen werd ons land geconfronteerd werd met een economische krimp van 15%, een terugval in het toerisme van 6%, een tot 11% opgelopen werkloosheid en vrijwel uitgeputte fondsen voor pensioenen, AOV en ziektekosten met alle negatieve gevolgen van dien voor de overheidsfinanciën. Bovendien was er sprake van polarisatie waarbij de overheid tegenover een groot aantal maatschappelijke organisaties, constitutionele instituten en belangrijke internationale partners zoals KLM, Valero en Carnival Cruise Lines stond. Deze laatste staakten hun activiteiten op Aruba ook daadwerkelijk. Dit alles ging gepaard met een sterke sociale en fysieke verpaupering. Ook de relatie met Nederland was in de jaren tot 2009 sterk onder druk komen te staan.

Het kabinet Mike Eman I heeft consequent gewerkt aan de verduurzaming van de samenleving in al haar facetten. Niet als doel op zichzelf maar als middel om de toenemende welvaart te vertalen in welzijn voor iedereen. Reden waarom wij er voor gekozen hebben te investeren in het versterken van instituties en sociale structuren. De toegevoegde waarde van de geïntroduceerde Sociale Dialoog reikt verder dan het creëren van draagvlak voor overheidsbeleid. De Sociale Dialoog is tevens bedoeld als platform om betrokkenheid van de sociale partners en andere maatschappelijke geledingen bij de verdere ontwikkeling van Aruba te vergroten. Daarnaast wordt de participatie van burgers aangemoedigd door het verbeteren van de leefbaarheid op wijkniveau.

Dankzij gerichte stimuleringsmaatregelen is er weer sprake van economische groei. Het kabinet heeft een grote inhaalslag bewerkstelligd op het gebied van stedelijke vernieuwing en wijkverbetering. Op basis van breed maatschappelijk overleg in de vorm van een Sociale Dialoog zijn ingrijpende structurele ombuigingen in de sociale zekerheid (pensioenfonds van de ambtenaren, AOV, AZV) doorgevoerd. Deze hebben een directe positieve invloed gehad op de openbare financiën. Het Bruto Binnenlands Product groeit weer (+3.5% in 2013). Het toerisme neemt toe met 6% per jaar, waarbij de opbrengst per hotelkamer in 4 jaar tijd met 24% is toegenomen. Belangrijke internationale bedrijven zijn weer op Aruba actief en andere, zoals bijvoorbeeld TNO, hebben zich op Aruba gevestigd om van hieruit de regio en Latijns-Amerika te bestrijken. De werkloosheid is afgenomen met 3 procentpunten, ondanks het feit dat de raffinaderij haar activiteiten definitief heeft gestaakt. Internationale aandacht en waardering heeft Aruba verworven

met een ambitieuze duurzaamheidagenda waarvan een van de doelen is om in 2020 - als eerste land in de wereld - het gebruik van fossiele brandstoffen te hebben uitgebannen. De relatie met Nederland is volledig hersteld en bouwen wij samen aan een strategisch partnership dat gericht is op het beter benutten van economische kansen in Zuid-Amerika. Dit alles heeft, zoals ook de verkiezingsuitslag bevestigt, bijgedragen aan de terugkeer van het vertrouwen bij burgers en bedrijven in de overheid.

Bestendigen overheidsfinanciën

Met een nieuw mandaat van de kiezers is het kabinet Mike Eman II voornemens de in 2009 ingezette koers te continueren. Het nieuwe kabinet zet daarom in op economische groei door enerzijds het afronden van het omvangrijke stadsvernieuwing- en wijkverbeteringsprogramma en anderzijds door het stimuleren van investeringen door de private sector naast het krachtig bevorderen van groei van het toerisme. Bovendien stimuleert dit kabinet actief de vestiging van buitenlandse bedrijven op Aruba die gericht zijn op de regio en Zuid Amerika.

Het nieuwe kabinet richt zich voorts onverminderd op het verder verduurzamen van de openbare financiën. Voor het kabinet Mike Eman II is het duidelijk dat voor het garanderen van houdbare overheidsfinanciën een stabiele en duurzame economische groei een conditio sine qua non is. Doelstelling is het bereiken van een structureel begrotingsevenwicht. In de Arubaanse Staatsregeling zal begrotingsevenwicht als vereiste worden verankerd door middel van een 'Balanced Budget Rule'. Alle ministers van het huidige kabinet hebben zich hieraan schriftelijk gecommitteerd. Dit initiatief is verzekerd van ruime parlementaire steun. Een commissie van financiële experts, mede bestaande uit buitenlandse deskundigen, heeft inmiddels een eerste advies uitgebracht over de inhoudelijke aspecten. Dit advies wordt nu ten behoeve van een zo breed mogelijk draagvlak in de Sociale Dialoog met werkgeversorganisaties, vakbonden en andere maatschappelijke geledingen besproken.

Het kabinet heeft direct na zijn aantreden ten aanzien van het sociale zekerheidsstelsel een tweede ombuigingsfase uitgevoerd. Voor het financieel toekomstbestendig maken van het fonds AOV is besloten de pensioenleeftijd geleidelijk te verhogen naar 65 jaar over een periode van 10 jaar en is de premie aangepast. Er zal ter begeleiding van de verhoging van de pensioenleeftijd een vitaliteitpakket worden ontwikkeld waardoor werknemers, gezond, productief en mobiel kunnen blijven. Over de AZV zijn verschillende scenario's uitgewerkt welke op dit moment onderwerp van gesprek zijn in de Sociale Dialoog. Uiteraard hebben ook de overige overheidsuitgaven en de kosten van het overheidsapparaat de volle aandacht van het kabinet.

Het kabinet Mike Eman II spreekt bij zijn aantreden de hoop uit dat in de komende jaren de strategische samenwerking met Nederland verder wordt verdiept. Er liggen grote mogelijkheden voor het Nederlandse bedrijfsleven in Zuid Amerika. De Arubaanse regering is er van overtuigd dat een intensieve samenwerking tussen de Nederlandse overheid en het Nederlandse bedrijfsleven enerzijds en de Arubaanse overheid en het Arubaanse bedrijfsleven anderzijds het verdienvermogen van beide landen aanzienlijk zal versterken. Ook op gebieden als onderwijs, gezondheidszorg, kinderrechten en veiligheid werkt een intensievere samenwerking in wederzijds voordeel.

De afgelopen 4 jaar heeft de regering onder leiding van Minister President Mike Eman met niet aflatende bezieling, inzet en integriteit, gewerkt om Aruba weer op de rails te krijgen. Maar ondanks dat er grote vooruitgang is geboekt, is het werk nog niet af. De vooruitzichten voor de komende jaren zijn wederom goed. Het is nu aan ons om die goede vooruitzichten om te zetten in welvaart en welzijn. Daarvoor is de medewerking van elke Arubaan nodig. Samen kunnen we niet alleen onze doelstellingen realiseren maar ook de toekomst voor onze kinderen veilig stellen.

Algemene Zaken, Innovatie, Wetenschap en Duurzame Ontwikkeling

M.G. (Mike) Eman

Inleiding

De Minister van Algemene Zaken, tevens Minister President van Aruba, is instrumenteel bij het creëren van draagvlak voor het beleid, draagt zorg voor eenheid van beleid en ziet toe op de uitvoering op hoofdlijnen van het regeerprogramma. Een bijzondere rol komt hem eveneens toe waar het betreft de aansturing, coördinatie en bewaking van de duurzaamheidagenda.

De economische groei die ingezet werd in 2011, zal in de komende periode verder doorgezet moeten worden door onder meer een gestage groei in het toerisme, het doorzetten van het investeringsprogramma van de overheid in stedelijke vernieuwing en wijkverbetering, een oplossing voor de situatie die gerezen is in de olie- en raffinage sector, het ten uitvoer brengen van een aantal belangrijke aan groene technologie gerelateerde grote projecten en de uitbouw van de derde economische pijler gericht op het uitgroeien van Aruba tot een toegangspoort naar Zuid Amerika en daaraan gekoppeld de vestiging van buitenlandse bedrijven. In de periode 2013-2017 zijn de hoofdlijnen van het regeerprogramma van het kabinet Mike Eman II het realiseren van economische groei gepaard met een duurzaam beheer van de openbare financiën dat niet alleen moeten leiden tot meer welvaart maar ook meer welzijn voor de Arubaanse burgers.

Dit stimuleringsbeleid zal hand in hand gaan met een stringente beheersing van de kosten van het overheidsapparaat. De verduurzaming van onze sociale zekerheid en gezondheidszorg en het beteugelen van de kosten van de overheid door onder meer het maken van een belangrijke efficiencyslag, spelen daarin een centrale rol.

In de komende periode zal er ook veel aandacht zijn voor het verhogen van het welzijn van elke Arubaanse burger. De Minister van Algemene Zaken zal in samenwerking met zijn collega ministers leiding geven aan dit proces. Onderzocht zal worden of de invoer van de reparatietoeslag navolging behoeft.

Belangrijke onderwerpen in dezen zijn het blijven beschermen van sociaal zwakkeren, het borgen van sociale zekerheid en volksverzekeringen (pensioenen, AOV) en gezondheidszorg (AZV), het doorvoeren van stedelijke vernieuwing en wijkverbetering, het verhogen van de veiligheid, de participatie van de burgers bij maatschappelijke projecten, het positioneren van ons onderwijs op internationaal niveau, het mobiliseren van speciale aandacht voor vrouwenparticipatie en de ontwikkeling van onze jeugd. Daarnaast blijft aandacht voor zaken als geborgenheid en verbondenheid bestaan.

Binden

De Minister van Algemene Zaken ziet het ook als een van zijn voornaamste taken om eenheid van het regeringsbeleid te houden alsmede draagvlak hiervoor te creëren. Het in de vorige periode ingezette beleid om door overleg in de Sociale Dialoog tot consensus te komen met werknemers en werkgevers over de hoofdlijnen van het sociaaleconomische beleid, zal dan ook voortgezet worden. De overlegstructuur van de Sociale Dialoog zal worden uitgebreid met een permanent secretariaat. Daarnaast zal de regering haar beleid voortzetten om de burger meer bij de overheid te betrekken door veel aandacht te geven aan het verstrekken van informatie, het geven van voorlichting en het genereren van inspraak door burgers in de wijken. Ook zal zij met enige regelmaat de zogenaamde 'town hall meetings' blijven organiseren.

De tijdens Kabinet Mike Eman I gestarte en opgeleverde projecten in de bario krijgen een vervolg. Er wordt een bureau opgezet Departemento Desaroyo Comunitario met als opdracht om gemeenschapszin en burgerparticipatie te stimuleren, te ondersteunen en nog verder uit te dragen. Informele wijkverbanden zullen worden uitgetekend en aanspreekpersonen worden aangewezen. Op basis van een asset based community

benadering zullen samenwerkingsverbanden met scholen en wijkgerichte organisaties worden gezocht met als doel de eigen kracht van de bario's in kaart te brengen om gericht te versterken.
Aan de ene kant zullen activiteiten ter versterking van de gemeenschapszin en burgerparticipatie worden uitgebouwd en verdiept door de activiteiten door meer mensen te laten verrichten. Meer mensen meer laten doen. Daarbij is de inzet om burgers de mogelijkheden te geven om bij te dragen aan wijkontwikkeling, (mantel)zorg voor de medemens, economische ontwikkeling van de wijken en daarmee de economie van Aruba; kortom het versterken van het binnenlands product.
Aan de andere kan gaan de activiteiten die in de afgelopen jaren in de wijken zijn ontwikkeld met behulp van het Bo Bario team voorlopig gewoon door. Er wordt een activiteiten kalender gemaakt en elke week zal een team van medewerkers het land in gaan.
De grote ervaring die inmiddels is opgedaan met bario-activiteiten zal op wijkvrijwilligers worden overgebracht in de vorm van speciale trainingen, te beginnen in 2014. Doelstelling is om uiteindelijk 600 wijkvrijwilligers te trainen. Er zullen initiatieven worden ontplooid om een netwerk van deskundige vrijwilligers beschikbaar te krijgen. In 2016 hoopt het kabinet 250 professionele vrijwilligers gevonden te hebben die op afroep beschikbaar zijn voor de ondersteuning van wijkvrijwilligers. Deze deskundigen kunnen komen uit het ambtenarenapparaat, zijn gepensioneerde ambtenaren of mensen uit de private sector. Mensen met kunde en ervaring gaan hun loopbaan combineren met community-werk. Op deze manier zullen in 2017 minimaal 30 van ongeveer 60 wijken in Aruba versterkt zijn.
Relaties worden aangegaan en onderhouden. Daarvoor worden laagdrempelige functionele ontmoetingsplaatsen ingericht. Het Kabinet Mike Eman II gaat 5 nieuwe Multi-Functionele Accomodaties (MFA's) verspreid over het eiland openen. Ingezet wordt op de start van de bouw in 2014. Naar verwachting zal oplevering voor eind 2015 zijn afgerond. MFA's bieden naast Centro di Bario's een mogelijkheid om elkaar te ontmoeten en samen op te trekken. In MFA's worden ook de hulpbestuurskantoren ondergebracht. Daarmee gaat de overheid door op de lijn om haar service zo dicht mogelijk bij de burger te brengen. Er zullen projecten worden opgezet waarbij in de wijken kleine land- en tuinbouw activiteiten kunnen worden ontplooid. Deze groene activiteiten brengen in de eerste plaats mensen bij elkaar maar daarnaast zijn deze eigen kweekactiviteiten een opstap naar een grotere beschikbaarheid van gezonde producten. We gaan ook zogenaamde energiepleinen opzetten. Dat zijn verbanden waar burgers in de wijk samen hun groene energievoorziening organiseren.
Onderwijs zal betrokken worden in de wijkaanpak door het opzetten van wijkgerichte activiteiten in de naschoolse opvang en het organiseren van maatschappelijke stages in het regulier onderwijs. Om activiteiten op te zetten is inzet en kennis nodig en soms ook financiële ondersteuning. Creatieve oplossingen worden gezocht en gevonden. Deze zogenaamde maatschappelijke investeringen maken onderdeel uit van het voornemen van dit kabinet langs de hierboven geschetste lijnen te gaan werken aan een groter gevoel van welzijn van iedere burger.

Er zal een communicatieplatform worden ontwikkeld met moderne mediatechnieken waarmee burgers op wijkniveau direct in contact kunnen treden met elkaar en de overheid ter versterking van wijkgerichte initiatieven.

In wijken waar de burgerparticipatie wortel heeft geschoten zullen we meehelpen om de activiteiten onder te brengen in stichtingen om daarmee de continuïteit te waarborgen.

Uitbouw samenwerking Koninkrijk

In het kader van het scheppen van de juiste voorwaarden voor de positieve ontwikkeling van de welvaart en het welzijn op Aruba, zijn de goede relaties binnen het Koninkrijk bijzonder belangrijk. Het Koninkrijk voorziet niet alleen in rechtszekerheid en stabiliteit, het biedt ook belangrijke strategische mogelijkheden, vooral met het oog op de wens van Aruba om uit te groeien tot een zakelijke toegangspoort van en naar Zuid Amerika. In de afgelopen vier jaar heeft de Minister President zich sterk gemaakt voor een Koninkrijk met meerwaarde voor elk lid. Deze in 2009 ingezette lijn, om een intensieve samenwerking met Nederland en de andere leden van het Koninkrijk aan te gaan, zullen we doortrekken.

Europese Unie

Door de Arubaanse regering wordt ten aan zien van de Europese Unie, net als ten aanzien van het Koninkrijk, gestreefd naar de realisatie van een strategisch partnerschap. Deze partnerschaprelatie moet complementair zijn aan de samenwerking in Koninkrijksverband en van meerwaarde voor Aruba.

Wat de bijzondere betrekkingen tussen de Unie en de LGO betreft geeft het nieuwe LGO-besluit dat op 1 januari 2014 in werking is getreden aan, dat een verschuiving dient plaats te vinden van de klassieke benadering in de vorm van ontwikkelingssamenwerking naar een wederkerig partnerschap ter ondersteuning van de duurzame ontwikkeling van de LGO. Bovendien dient de solidariteit tussen de Unie en de LGO te zijn gebaseerd op hun unieke relatie en op het feit dat zij alle tot dezelfde „Europese familie" behoren'. Kabinet Mike Eman II is van mening dat samenwerking binnen het groter Europees kader aan de bescherming van de rechtsstatelijke en democratische beginselen, alsmede van de grondrechten en de territoriale soevereiniteit een grotere dimensie kan geven. En dat samenwerking binnen Europees verband aan Aruba op veel beleidsterreinen benchmarks verschaft waardoor Aruba zal worden gestimuleerd actief te participeren in innovatie en zich te richten op kwaliteitsverbetering.
Aruba heeft een zeer concreet en ambitieus doel voor ogen in haar relatie met de EU: het fungeren als een gateway in de regio voor Europese bedrijven. Dit zal de economie een stevige impuls bezorgen en meer balans geven. Samenwerking binnen het grotere Europees kader kan de kwetsbaarheid van Aruba verminderen en bij meer samenwerking in groter Europees verband kan beter gebruik worden gemaakt van de strategische, geografische positie van Aruba.
Aruba presenteert zich als een aantrekkelijke 'Europese' voorpost voor instellingen die Aruba en de Arubaanse faciliteiten willen hanteren zijnde een stabiele basis voor dienstverlening en handel van en naar Latijns-Amerika. Het Kabinet Mike II zal zich inzetten om Europese instrumenten en constitutionele beweegruimte dat dit partnerschapregime bevat maximaal te benutten opdat deze doelstelling kan worden waar gemaakt en Aruba de rol van centre of excellence- en hubfunctie met succes kan vervullen.

Barcadera Freezone

In het kader van het BoAruba-programma zullen de traditionele vrije zone en de containerhaven gezamenlijk worden verplaatst van het havengebied in Oranjestad naar Barcadera. Direct grenzend aan het nieuwe havengebied is een zone gereserveerd voor vestiging van bedrijven. Zij kunnen daar ondermeer genieten van het voor de vrije zone ontwikkelde belastingregime.
Bij de ontwikkeling zullen de energie sector en de financiële sector (banken en accountants) worden betrokken.

Speciale Zone San Nicolas

Om de economische activiteiten in en rond San Nicolas te bevorderen heeft de regering , vooruitlopend op de behandeling van de wetsvoorstellen in de Staten, een begunstigd beleid afgekondigd. Het is de bedoeling om arbeidsintensieve ondernemingen zoals in de detailhandel te stimuleren om tegen gunstige voorwaarden een vestiging in de speciale zone te San Nicolas te openen van waar zij de lokale markt kunnen bestrijken.

Green Zone

Bedrijven die zich richten op duurzame energie, ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid en alternatieve energie kunnen zich in de Green Zone vestigen. Voor de Green Zone wordt een terrein gereserveerd bij Eagle alwaar een hightech bedrijvenpark ontwikkeld wordt. De Green Zone wordt verbonden met grote projecten als Green Corridor, de nieuwe cruise- en containerhavens, Ringweg III en de modernisering van het Dr. Horacio E. Oduber Hospitaal.Bij de ontwikkeling zullen verschillende sectoren worden betrokken: hotels, utiliteitsbedrijven en de bouwsector (constructie maatschappijen, architecten- en engineering bureaus)

Innovatie & Wetenschap

In de afgelopen 4 jaar is de basis gelegd om als land verder uit te groeien naar een kenniscentrum voor de regio en Zuid Amerika. Met de realisatie van een aantal duurzame energieprojecten, de vestiging van TNO, de start van het Smart Community project en het organiseren van de Green Conferences en programma's als Green's Cool is een ontwikkeling in gang gezet die in de komende regeerperiode zal leiden tot een groot aantal initiatieven waarmee Aruba naam zal gaan maken als 'Center of Innovation'.

Om dit te realiseren is gerichte focus nodig. Daarom is in het Kabinet Mike Eman II ruimte ingebouwd voor een portefeuille Innovatie en Wetenschap.

De Minister President, tevens minister van Innovatie & Wetenschap zal in de regeerperiode 2013 – 2017 zich in dit kader concentreren op:

- Het ontwikkelen van een coherent Nationaal Innovatie Beleidsplan voor Aruba
- Het stimuleren van innovatie niet alleen in het bedrijfsleven maar overal op Aruba
- Het daadwerkelijk verhogen van het aantal bedrijven dat aan innovatie doet
- Het creëren van een omgeving waarin Onderzoek en Ontwikkeling (R&D) gestimuleerd wordt.
- Het inbedden van Onderzoek en Ontwikkeling in het wetenschappelijk en hoger beroeps onderwijs op Aruba.
- Het mobiliseren van fondsen voor investeringen in innovatie.

Duurzame ontwikkeling

In Aruba zal in de komende vier jaren de transitie naar een duurzamere samenleving worden voortgezet. De regie van dit rentmeesterschap ligt in handen van de minister president. Rentmeesterschap betekent goed zorgen voor wat ons is toevertrouwd. In plaats van apathisch de loop der gebeurtenissen te volgen, is een wenkend perspectief nodig, dat mensen en hun organisaties aanzet om zelf in actie te komen. De eerste stap is al gezet. In onze samenleving is het gesprek over een duurzame inrichting op gang gebracht. De overheid zal voorlopig nog het voortouw nemen bij het ontwikkelen van groene initiatieven. In de komende jaren zal met nog meer nadruk worden ingehaakt op initiatieven van burgers. We zullen daarbij de inzet van beleidsmaatregelen goed moeten doseren. Het is de taak van de verantwoordelijk minister om randvoorwaarden te bepalen: het organiseren van inspraak voor energie- en duurzaamheidprojecten; het ontwikkelen van arrangementen waarbij kosten en baten dichtbij de burger kunnen worden genoten; het honoreren van eigen initiatief; langjarige consistentie van beleid; het stellen van ambitieuze normen en het creëren van draagvlak voor beleid.

Economische Zaken, Communicatie, Energie en milieu

Mike E. de Meza

Inleiding

Bij het aantreden van het kabinet Mike Eman I eind 2009 verkeerde Aruba in een diepe crisis welke de economie met 15% deed krimpen. Sinds 2010 heeft Aruba de weg naar duurzaamheid ingeslagen. Het kabinet Mike Eman I heeft niet voor een kortstondig – business as usual economische herstel – gekozen, maar voor een structureel herstel waar duurzaamheid in alle opzichten centraal staat .

In de komende jaren wordt een gezonde groei van de economie verwacht. Deze verwachting wordt zowel door de Centrale Bank van Aruba als het IMF bevestigd. De Arubaanse economie staat op de rails en Aruba is op weg naar een hoger welvaart- en welzijnsniveau op middellange termijn, geborgd door een weloverwogen en duurzame economische ontwikkeling: smart growth. De effecten van het economisch stimuleringsplan gekoppeld aan een verbetering van de koopkracht van de burgers, herstel van het toerisme en duurzame investeringen op het gebied van infrastructuur, ruimtelijke kwaliteit en energie vormen de basis voor een structureel herstel van de economie van Aruba en het wegwerken van de gevolgen van de periode van krimp in 2008-2010.

Green Gateway

De afgelopen regeerperiode is een viertal landen geïdentificeerd waar Aruba zich economisch gezien op moet richten, namelijk, Colombia, Panama, Brazilië en Nederland. Hieruit is de visie ontstaan om Aruba als een kennis-hub tussen Zuid- Amerika en Europa te laten functioneren. In 2011 is in een bilaterale samenwerkingsovereenkomst met Nederland gesloten, om samen een 'Green Gateway' op te zetten tussen Europa en Zuid-Amerika waarmee de basis is gelegd voor een nieuwe economische pijler.

Het door Ernst & Young uitgevoerde strategisch onderzoek naar de mogelijke positionering van Aruba in Zuid-Amerika, heeft bevestigd dat er grote vraag is naar 'duurzame oplossingen voor landbouw, mijnbouw, infrastructuur zoals lucht- en zeehavens en watermanagement, logistiek en toerisme'. Mede door haar strategische ligging, kan Aruba als "gateway" een belangrijke schakel worden tussen Latijns-Amerika en Europa. Latijns-Amerika is een opkomende economische regio en biedt volop kansen voor Europese bedrijven.

Het regionale netwerk van Aruba in samenwerking met de ambassades van het Koninkrijk, de talenkennis van de bevolking en de ervaring met gewoonten- en gebruiken in de regio maakt ons tot een interessante zakenpartner voor Nederlandse, Europese en Latijns-Amerikaanse ondernemers die expansie naar andere markten overwegen. De regering zal verder de voorwaarden creëren waardoor bedrijven Aruba zullen gaan gebruiken als uitvalbasis naar markten in de regio en Zuid Amerika respectievelijk de Europese markt. De regering zal deze nieuwe economische activiteit in de periode 2013 tot 2017 uitbouwen hetgeen bij een consistente uitvoering in 2020 circa 1.800 hoogwaardige, nieuwe banen moet opleveren.

Vanuit het ministerie van Economische Zaken, Communicatie, Energie en Milieu zal in de komende periode aandacht worden gelegd op:

- Het nader invulling geven aan de rol van de Aruba Investment Agency (ARINA);
- Het aanhalen van de banden met de Koninkrijksambassades in de verschillende landen in Zuid- en Midden-Amerika.;
- Het opbouwen van een netwerk door de vertegenwoordigingen in de Europese Unie, de Verenigde Staten en in Zuid-Amerika. Het voeren van handelsmissies naar deze bestemmingen en een actieve publieke diplomatie zal de bedrijvigheid naar Aruba moeten bevorderen;
- Het opbouwen van een zakelijk, geautomatiseerd informatienetwerk voor Europa en Zuid- Amerika met

ondersteuning van het Nederlands Centrum voor Handelsbevordering;

- Het verder uitbouwen van het ‘one-stop-shop’ concept om buitenlandse investeerders optimaal te kunnen begeleiden;
- De modernisering van wetgeving op diverse terreinen;
- Het inventariseren en elimineren van handelsbarrières zowel internationaal als nationaal.

Ook in het kader van het Gateway-concept wordt de ontwikkeling van een pre-clearance faciliteit voor de Europese Unie voor personen en goederen op de luchthaven, zoals die al bestaat voor vluchten naar de Verenigde Staten en welke van groot belang is voor het creëren van de brugfunctie tussen de continenten, verder uitgewerkt. De regering werkt daarin samen met de Nederlandse regering, Schiphol en KLM.

Drie zones-beleid

Om de ontwikkeling van de nieuwe economische pijler in deze kabinetsperiode te bevorderen, zullen drie regio’s op het eiland verder worden ontwikkeld om de bedrijvigheid gericht op de kenniseconomie en technologie te bevorderen, gebruikmakend van het groene imago van Aruba. Door de instelling van deze drie economische zones, door hun fysieke ligging in combinatie met een pakket aan specifieke stimuleringsregelingen van elkaar gescheiden, zullen zowel lokale als internationale ondernemers aangetrokken worden. Voor de ontwikkeling van de zogeheten kennis-hub is een succesvolle opzet van de drie zones van wezenlijk belang.

Via het drie zones-beleid kan, onder andere, gestalte worden gegeven aan een samenwerkingsverbanden op het gebied van innovatie, zoals tussen het Center of Excellence in Tourism en het Marriott-concern, of tussen de Haagsche School en de Universiteit van Aruba. Deze initiatieven zullen enerzijds hotelmanagers uit Zuid-Amerika en de Caribische regio opleiden en bijscholen en anderzijds adviesdiensten op het gebied van toerisme gaan leveren in de regio. Verder wordt gekeken naar de mogelijkheden van het aangaan van andere samenwerkingsverbanden met instellingen en bedrijven uit Europa en Zuid-Amerika.

Stimuleren van investeringen en MKB

Het midden- en kleinbedrijf (MKB) op Aruba is een belangrijke steunpilaar van de lokale economie. Het kabinet Mike Eman I heeft de positie van deze sector sterk bevorderd. Op plaatsen waar het MKB aansluiting heeft gevonden bij het investeringsprogramma van de overheid zoals in de Caya Grandi zijn de resultaten positief. Het is daarom de bedoeling om het MKB de komende jaren meer te betrekken bij de projecten die de komende jaren gerealiseerd zullen worden. Het MKB zal baat hebben bij de verdere groei van het cruisetoerisme en de aanleg van een rondweg rond Oranjestad. De inrichting van de derde economische pijler en het openbreken van Latijns-Amerikaanse markten zijn ook bijzonder interessant voor Arubaanse ondernemers. Daarnaast zal de komende periode het beleid om het MKB te ondersteunen door middel van diverse programma’s zoals Empresario Prepara en Microfinanciering worden voortgezet. Speciale aandacht zal besteed worden aan het wegnemen van “administratieve” hindernissen voor het MKB. Ook de financieringsmogelijkheden voor lokale bedrijven krijgen extra aandacht. Belangrijk is in ieder geval dat de rente op de lokale markt op hetzelfde niveau blijft als elders in de regio. De gesprekken hierover met de commerciële banken zullen worden voortgezet.

Groene energiesector

Het verder ontwikkelen van de groene energiesector staat hoog in het vaandel bij het Kabinet Mike Eman II. Ter verdere stimulering

van de economie is het van belang dat de productiekosten van water en energie worden verlaagd en vervolgens gestabiliseerd. Het beleid van de regering blijft gericht op het scheppen van mogelijkheden voor verlaging en stabilisering van de productiekosten van water en elektriciteit en de vertaling hiervan in lagere en meer stabiele utiliteitstarieven voor de consumenten en ondernemingen. Hiermee wordt de koop – en investeringskracht bevorderd.
Door te werken met duurzame technologieën en bronnen voor het opwekken van energie, hetzij via windmolens en/of zonnepanelen, hetzij via verbeterde productie mechanismen (zoals RSWO en RECIPS), kan er voor gezorgd worden dat de kosten voor alle betrokken partijen structureel op een laag niveau blijven. Sinds dat de utiliteitsbedrijven in 2012 gebruik zijn gaan maken van meer efficiënte technologie zijn de watertarieven met 30% structureel verlaagd voor huishoudens en 26% voor bedrijven. Ook zijn de elektriciteitstarieven structureel omlaag gegaan met gemiddeld 10% voor huishoudens en 6% voor bedrijven.Aruba streeft ernaar om per 2020 100% duurzaam te zijn. Uit onderzoek van het Wereld Natuur Fonds is gebleken dat Aruba thans binnen het Koninkrijk het land is met het hoogste percentage duurzame energie. Om dit doel te kunnen realiseren zal er een aantal initiatieven de komende periode genomen worden, zoals:

- een tweede windmolenpark dat met 20 a 30% bij zal dragen aan de opwekking van energie;
- oplevering van een zonnepark bij de luchthaven dat een productiecapaciteit van 5 MW zal hebben;
- intensivering van de samenwerkingsrelatie met Gasunie, Shell, Anthony Veder om de opslag en distributie van LNG mogelijk te maken;
- intensivering van het demand side management voor water- en elektriciteitsconsumptie;
- exploratie en winning natuurgas door REPSOL in de territoriale wateren van Aruba;
- oplevering van de TNO Smart Community te Kibaima;
- bouw van een Waste to Energy Plant (W2E).

Naar verwachting zullen al de hiervoor genoemde initiatieven leiden tot aanzienlijk meer economische activiteit op het eiland en de afhankelijkheid van de steeds schaarser en duurder wordende aardolie doen afnemen. In termen van de betalingsbalans levert het bereiken van deze doelstelling een substantiële verlaging van de uitgaande stromen op de lopende rekening van de betalingsbalans, hetgeen een positief effect zal hebben op de deviezenvoorraad van Aruba.

Barcadera Multi Cargo Terminal

In 2014 zal de verhuizing van de containerterminal van Oranjestad naar Barcadera aanvangen. De maritieme werkzaamheden worden door de Aruba Ports Authority (APA) N.V. verricht, terwijl de haveninfrastructuur door ASTEC zal worden aangelegd. Het betreft een investering van Afl 123 miljoen en zal eind mei 2015 worden opgeleverd.
De verhuizing van de containerhaven uit Oranjestad en de bouw van een nieuwe containerhaven in Barcadera biedt kansen voor de ontwikkeling van de vrijgekomen ruimte in Oranjestad welke als openbare ruimte zal worden ontwikkeld. De faciliteiten voor de ontvangst van cruisetoeristen zullen vernieuwd en verfraaid worden.

Tweede fase economische stimuleringsplan 2013-2017

De groei van Arubaanse economie hield voornamelijk stand als gevolg van de goede prestaties van het toerisme, de groei van de private consumptie als gevolg van het grootschalige investeringsprogramma op het gebied van infrastructuur, stedelijke vernieuwing en wijkenverbetering alsmede de verlaging van de prijscomponent van energie door de structurele verlaging van de utiliteitstarieven. In de huidige kabinetsperiode zal de tweede fase van het in 2010 aangevangen investeringsplan op het gebied van infrastructuur, stedelijke vernieuwing, wijkenverbetering en energie worden opgeleverd
In de periode 2014-2015 zullen de projecten Green Corridor tussen Oranjestad en San Nicolas, de verhuizing van de containerhaven, het tweede windmolenpark, de Watty Vos Boulevard, de Waste-to-Energy Plant en overige projecten zoals de bouw van een nieuwe middelbare school, de renovatie van openbare faciliteiten rond het eiland alsmede stedelijke vernieuwings- en wijkverbeteringsprojecten worden uitgevoerd. Deze projecten zullen bijdragen aan de verbetering van het product Aruba en de economische bedrijvigheid van het eiland. Naast het economisch aspect voltooit deze tweede fase van het investeringsplan de kwaliteitsslag in de infrastructuur en de beleving van de ruimtelijke kwaliteit.

Milieu

In het huidige kabinet zijn de portefeuilles van Energie en Milieu binnen één ministerie ondergebracht. Het kabinet erkent het belang van het wonen in een schoon, gezond en veilig milieu. In lijn met deze beginselen, zal de bescherming van het milieu, mede gelet op toekomstige generaties, prioriteit genieten. In lijn met de kwaliteitsslag in de openbare ruimtes, zal een duurzaam milieubeleid, de kwaliteit van de publieke ruimte in stand houden. Schone stranden, woonwijken en natuurgebieden zijn bovendien voor de economische groei van Aruba van onschatbare waarde. Groene initiatieven zullen worden bevorderd en gestimuleerd. Onder alle lagen van de bevolking moet gewerkt worden aan bewustwording op dit terrein. Algemene richtlijnen over het afvalbeleid op Aruba zullen worden aangescherpt. In deze aanpak past eveneens het invoeren van een gedegen handhavingsbeleid op milieugebied en afvalverwerking. De eliminatie van zwerfafval en het beheer van grofvuilstortplaatsen zal volgens een gestructureerde procedure aangepakt worden. De Waste-to-Energy Plant zal in dit kader een modernisering betekenen van de afvalverwerking op Aruba. Parke Nacional Arikok beslaat 18% van de oppervlakte van ons eiland. In de afgelopen regeerperiode is de koppeling tussen natuur en duurzame energie duidelijk zichtbaar geworden in de faciliteiten van het park. De toeristische waarde van het natuurpark en de mogelijkheid dat het biedt om van de Arubaanse flora en fauna te kunnen genieten zijn groot. Binnen deze kabinetsperiode zal de bescherming van het natuurpark tegen externe fysieke factoren worden versterkt.

Infrastructuur, Ruimtelijke Ontwikkeling en Integratie

Oslin B. Sevinger

Inleiding

De grote infrastructurele projecten uitgevoerd in de periode 2009-2013 krijgen een vervolg. Het Bo Aruba programma gericht op stadsvernieuwing en wijkverbetering is enerzijds bedoeld om Aruba fysiek op het gewenste niveau terug te brengen en anderzijds om een sterke impuls te geven aan de lokale economie. San Nicolas krijgt een ingrijpende facelift en een groot aantal wijken krijgt een opwaardering door verbeteringen aan infrastructuur en buurtvoorzieningen.
In de komende vier jaar wordt de tweede fase van het investeringsprogramma Bo Aruba uitgevoerd. Daarmee worden ondermeer de verkeersproblemen in en rond Oranjestad opgelost. De aanleg van de ringweg zal worden opgestart en in een periode van vier jaren afgerond. Er zal een aantal parkeergarages worden gebouwd en parkeermeters zullen worden geïntroduceerd. Er wordt een publieke ruimte ontwikkeld in het gebied van de huidige containerhaven nadat de haven is verplaatst naar de regio Barcadera.

Bouwen voor groei

De nieuwe verbinding met San Nicolas (Green Corridor) wordt gerealiseerd. Zij stimuleert nieuwe economische activiteiten in San Nicolas waarvoor inmiddels ook al stimulerende fiscale maatregelen zijn ingevoerd (Speciale Zone). Er wordt een Groene Zone ontwikkeld te Eagle gelijktijdig en verbonden met grote projecten als Green Corridor, de nieuwe cruise- en containerhavens, ringweg III en het nieuwe ziekenhuis. Centraal in de Groene Zone komt een hypermodern Green Aruba gebouw. De Green Zone versterkt de ontwikkeling van de Green Gateway, de nieuwe economische pijler. Bij de ontwikkeling zullen verschillende sectoren worden betrokken: hotels, utiliteitsbedrijven; de bouwsector (constructie maatschappijen; architecten- en engineering bureaus); de Vrije Zone en financiële sector (Banken & Accountants). Ter ondersteuning van de ontwikkeling van de derde economische pijler wordt een TNO Smart Community ontwikkeld te Kibaima. De bouw van het tweede windmolenpark en het inmiddels opgestarte zonnepanelenpark bij het vliegveld passen ook in deze ontwikkeling.

Bouwen voor welzijn

Het opgestarte wijkenplan wordt voortgezet en de participatie van de gemeenschap blijft centraal staan. Het Plan Comunitario is een integraal plan om het sociale leven in al zijn aspecten meer inhoud te geven in onze wijken. Het plan integreert alle overheidsinstrumenten en diensten die er zijn ten behoeve van een gezonde gemeenschap. Hoofdzaak is om particuliere initiatieven die de wijkkwaliteit naar een hoger plan brengen te

stimuleren en te ondersteunen. Ook is het de bedoeling dat bestaande wijkcentra een nieuwe impuls krijgen. Het kabinet zal programma's op cultureel, sociaal, sportief en recreatief gebied ondersteunen. Activiteiten voor jong en oud worden ontplooid in de wijk. De wijk en wijkactiviteiten zijn de focus bij het tot stand brengen van een sterk gemeenschapsgevoel. Een sterke gemeenschap die waarden en normen hanteert die leiden tot duurzame welvaart en welzijn.
Er worden gemeenschapsruimten gebouwd of verbouwd voor wijkactiviteiten in vijf bario's: Multi Functionele Accommodaties (MFA's). Bijzonder is dat elke MFA een eigen ontwerp krijgt. De bouw in Noord begint januari 2014; Paradera en Savaneta volgen in april 2014 daarna. In 2014 zal ook de start van de bouw te St. Cruz en San Nicolas worden gerealiseerd.

Bouwen voor burgers

De nieuw- en verbouw van het dr. Horacio E. Oduber hospitaal gaat van start in maart 2014. Het project betreft een samenwerking tussen het Land Aruba, de Stichting SOGA en de Stichting Ziekenhuisverpleging Aruba. Het project zal onder

verantwoordelijkheid worden uitgevoerd van een internationale hoofdaannemer met de volgende belangrijke uitgangspunten: er worden lokale bedrijven ingezet met lokale werknemers; er komt een programma voor actieve betrokkenheid van de bevolking met een open voorlichting over de voortgang.

Het voormalig complex J.F. Kennedy school wordt het nieuwe onderwijscentrum. Het wordt ook de huisvesting van de directie Cultuur. De realisatie zal ongeveer 20 maanden in beslag nemen. Er wordt een MAVO/HAVO gebouwd in Noord. Het terrein is reeds bestemd. De bouw zal 18 maanden in beslag nemen.
De voortgang van de projecten zal nog beter worden bewaakt. Er is inmiddels veel ervaring opgedaan met projectmanagement. Net zoals bij de nieuw- en verbouw van het dr. Horacio E. Oduber hospitaal zal er tijdens de realisatie van deze grotere projecten aandacht worden besteed aan publieksvoorlichting. De vooruitgang die Aruba doormaakt zal worden uitgedragen zodat iedere burger zich betrokken kan voelen.
De stadsvernieuwing Oranjestad is weliswaar ver gevorderd maar afronding behelst nog de volgende onderdelen: het plaatsen van straatmeubilair en signalering, aanschaf van twee streetcars, ontwikkeling van de achterafstraatjes in het centrum, de start van Welcome Plaza en de bouw van parkeergarages. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan het historisch centrum zoals afronding bouw Cocolishi, renovatie Zoutmanstraat, A.M. Schuttestraat en Plaza Padu. Ook de ontwikkeling rond Lagoen in Oranjestad wordt opgepakt. Het Lineair Park wordt afgebouwd en gaat lopen van Arashi naar de luchthaven. In San Nicolas zullen lopende projecten worden afgerond en nieuwe opgestart. Het betreft de renovaties van Joe Laveist Sport Park en Lago Heights Hill Park; de Pastoor Hendrikstraat krijgt een facelift. Er wordt een Carnaval museum ingericht. Er komt een aparte Carnival village. De renovatie van het stadshart van San Nicolas gaat zijn tweede fase in.
De volgende scholen zullen in ieder geval worden gerenoveerd, uitgebreid of aangepast: Christo Rey school, Mon Plasir school, prinses Amalia school, Arco Iris school, Bonaficius school, St. Augustinus school. Daarnaast zal een aantal overheidsgebouwen worden gerenoveerd en herbestemd. Het betreft het voormalig Belastingkantoor en DOW gebouw en de ambulancepost in Wayaca. Er komt een nieuw douanekantoor waarvoor een prijsvraag zal worden uitgeschreven.
Een aantal Private public partnerships wordt opgezet rond het concept Ontwerp, Bouw (aanleg), Financiering en Onderhoud. Het betreffende de volgende projecten: Green Corridor, Ringweg III Oranjestad en het waste-2-energy project.

Immigratie en Integratie

Immigratie en integratiebeleid moet gericht blijven op bevordering van de sociale cohesie, net zoals het BO Aruba programma beoogt, zodat alle burgers zich betrokken voelen bij hun samenleving. Dit doel wordt eerder bereikt als migranten de taal spreken en kennisnemen van de cultuur van Aruba. Tegelijkertijd dienen zij zich vrij te voelen, zichzelf te zijn en niet buitengesloten. Het zogenaamde "diversity within unity" principe zal gehanteerd worden. We zullen de algemene normen en waarden die horen bij goed burgerschap actief gaan stimuleren. Daarmee wordt de verbondenheid met Aruba en haar ingezetenen vergroot. Het gevoel van welzijn zal dan toenemen. Er komt een apart loket voor Europese Nederlanders. In het nieuwe gebouw van DIMAS dat binnenkort beschikbaar komt zal er ruimte beschikbaar komen.

Justitie

Arthur L. Dowers

Inleiding

Het justitiebeleid van de regering is gericht om voortdurend te bouwen aan de rechtsorde en de rechtshandhaving voor een veilige samenleving. Binnen deze regeerperiode zal de justitiële keten worden hervormd met het besef dat de overheid en de burgers samen verantwoordelijk zijn voor de veiligheid en rust van de samenleving. Deze visie is geformuleerd op basis van de gesprekken gevoerd met verschillende vertegenwoordigers van de justitiële keten en de sociale partners. Om deze visie te kunnen realiseren is het Ministerie van Justitie voornemens om in samenwerking met haar partners binnen en buiten de justitiële keten een aantal projecten te initiëren die hieraan zullen moeten bijdragen.

Er werd in de afgelopen periode een solide basis gelegd zodat er nu sprake kan zijn van een grotere mate van effectiviteit in de bedrijfsvoering van vooral de ordediensten. De regering heeft in de periode 2009 – 2013 geïnvesteerd in opleiding en materialen voor de ordediensten. Het KPA is nu meer in staat om op slagvaardige wijze haar bijdrage te leveren in de bestrijding van de criminaliteit. Het wetgevingsproces loopt op dit gebied sneller. Frequente en intensieve controles op overtredingen in het verkeer zijn zichtbaar. Grote vooruitgang is geboekt op het gebied van veiligheid en integriteit binnen het KIA en dienstverleningsinstanties in de justitieketen functioneren op een meer proactieve wijze. In deze regeerperiode is het de bedoeling dat de genomen initiatieven en ondernomen acties zullen worden geconsolideerd en dat resultaten zichtbaar worden voor de burgers waardoor het veiligheidsgevoel langdurig versterkt wordt.
Alle activiteiten van het Ministerie van Justitie ondersteund door haar diensten en instituten zullen gericht zijn op:

- Het bevorderen van de veiligheid en rust voor de samenleving;
- Bewustwording dat Aruba regels heeft waaraan een ieder moet voldoen;
- Het onderhouden en bevordering van de integriteit van justitiële diensten;
- Een nauwe samenwerking met andere ministeries op gebied van jeugdzaken;
- Een nauwe samenwerking met andere ministeries en belanghebbenden ten aanzien van de verslavingsproblematiek.

Binnen deze kabinetsperiode zal zoveel als mogelijk in samenwerking met de privésector een serie van programma's worden geïnitieerd om:

- burgers te informeren over hun rechten en plichten met als doel hun weerbaarheid te bevorderen;
- burgers te informeren ten aanzien van de problematiek van huiselijk geweld;
- kwetsbare groepen jongeren uit het crimineel circuit te houden;
- jongeren die in aanraking zijn gekomen met justitie te resocialiseren;
- alcoholgebruik in het verkeer te minimaliseren;
- het project van het cameratoezicht succesvol te implementeren;
- het OM en de Politie te ondersteunen opdat het aantal opgeloste misdrijfzaken kan blijven stijgen.

Veiligheid is topprioriteit

Veiligheid blijft een topprioriteit voor de regering, en daarom zal Politie en Justitie daadkrachtig en gezaghebbend optreden tegen overlast, intimidatie, agressie, overvallen, inbraken en geweld. Het veiligheidsbeleid heeft een beheersmatige en

een preventieve dimensie op zowel objectieve als subjectieve aspecten van veiligheid. In de regeerperiode 2013-2017 zal wederom nadruk worden gelegd op beide dimensies, die respectievelijk korte- en lange termijn acties vereisen, opdat de veiligheidssituatie op Aruba op duurzame wijze verbetert. Verder zal ook aan zowel de objectieve als het subjectieve aspect van veiligheid worden gewerkt. De diensten binnen het ministerie zijn beter geëquipeerd om invulling te geven aan de beheersingsdimensie van veiligheid die directe invloed heeft op het objectieve aspect van veiligheid, omdat zij beter in staat zijn om criminaliteit op een effectieve manier aan te pakken. Om dit op slagvaardige wijze te blijven doen, dient de overheid voortdurend in de justitieketen te blijven investeren en haar instituten en diensten te blijven versterken. Verder zal het justitiebeleid in deze periode ook gericht zijn op het subjectieve gevoel van de burger over veiligheid. Het is van wezenlijk belang dat onze burgers en gasten zich veilig blijven voelen. Het gevoel van veiligheid valt of staat met het vertrouwen in de rechtsstaat en haar instituten.
Het is duidelijk dat preventie essentieel is om veiligheid te kunnen verduurzamen op Aruba. Zo is ter bestrijding van drugs gebruik en handel in verdovende middelen het preventief fouilleren geïntroduceerd waardoor politie agenten in bepaalde gevallen ook zonder dat er sprake is van een strafrechtelijk vermoeden in staat worden gesteld om mensen te fouilleren op drugsbezit en -handel. Dit beleid zal in de komende jaren worden voortgezet. Niet alleen bij de strijd tegen drugs zal preventief worden opgetreden maar ook zal er in andere gevallen preventief worden opgetreden zoals bij illegaal wapenbezit. Omdat illegaal wapenbezit misdrijven stimuleert, heeft het ministerie het wapenbeleid herzien op basis van de aanbevelingen van een werkgroep geleid door het OM. Zo zijn de mogelijkheden om een vergunning te weigeren of in te trekken verruimd, de voorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning aangescherpt en is een aantal wijzigingen aangebracht dat moet leiden tot minder problemen in de uitvoeringspraktijk. Sindsdien kunnen alle vergunninghouders met een wapenvergunning voor onbepaalde tijd, een nieuwe aanvraag indienen om te voldoen aan de nieuwe regels voor een wapenvergunning.

Rechtshandhaving

Wanneer een organisatie goed functioneert, vertaalt dat zich in een betere dienstverlening aan de samenleving en een meer transparante beleidsuitvoering door het ministerie en de daaronder ressorterende diensten. Zoals eerder vermeld heeft de regering aanzienlijk geïnvesteerd in zowel het personeel als in randvoorwaarden van de orde diensten. De verwachting is dat de resultaten van deze investering voor de samenleving zichtbaar worden.
Een speerpunt van het justitieel beleid is dat het Openbaar Ministerie (OM) blijft streven naar een evenwicht in de rechtshandhaving. Dit betekent enerzijds dat de gestelde opsporing- en vervolgingsprioriteiten een zo effectief mogelijke bestrijding van de criminaliteitsproblemen waarborgen.
Dit betekent ook betekent dat een effectieve executie van strafrechtelijke beslissingen wordt gewaarborgd. Zo zal het Openbaar Ministerie, dat exclusief belast is met de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde, zich oriënteren op de actualiteit. Er dient een evenwichtige maatschappelijke oriëntatie te zijn, waarbij een aantal doelgroepen van belang is.
Andere accenten in het justitieel beleid betekenen, afgezien van de normale activiteiten van het openbaar ministerie ten behoeve van het internationaal rechtshulpverkeer, dat structureel aan een drietal onderwerpen met een grensoverschrijdend karakter zal worden gewerkt, te weten: de bestrijding van witwassen, de aanpak van terrorisme en versteviging van het interregionale opsporingsteam. Omdat het OM de eindverantwoordelijke is voor de strafrechtpleging, zal hij het initiatief nemen om de nauwe samenwerking met de ketenpartners te onderhouden en te blijven optimaliseren.

Slagvaardige en integere organisatie

Het Korps Politie Aruba (KPA) blijft er naar streven om zijn werk samen met keten- en opsporingspartners aan te pakken. De tijd van alles alleen te willen of moeten aanpakken is voorbij. De korpsleiding is zich ervan bewust dat een integrale aanpak grotere kans van slagen heeft en dat samenwerken in het kader van de criminaliteitsbestrijding een ‘conditio sine qua non’ is. Niet alleen het bundelen van krachten maar ook van middelen is uit doelmatigheid gewenst. De samenwerking met overige (internationale) opsporingspartners wordt derhalve aangemoedigd en gekoesterd. Een optimale samenwerking met partners vergt een solide communicatie. Aan de hand van structurele overleggen zoals het JBO, het veiligheidsoverleg (minister van justitie, PG, korpschef en hoofd VDA), het College van korpschefoverleg en het vierhoekoverleg, wordt de communicatie tussen de diverse korpsonderdelen geborgd. Het KPA zal ook steeds meer samenwerking zoeken met de burgerij. De burgerij heeft immers een ‘oog en oor’ functie binnen de samenleving. De burgers en ondernemers zullen ook van het feit bewust gemaakt moeten worden dat zij een eigen verantwoordelijkheid hebben voor wat betreft het beschermen van hun goederen en het bevorderen van de veiligheid en leefbaarheid in hun omgeving.
Afgezien van de rol van het KPA zoals hiervoor aangegeven, wordt opgemerkt dat het KPA over een Unit Georganiseerde Criminaliteit en een Afdeling Recherche Informatie beschikt die voldoende bekwaam en uitgerust zijn om de georganiseerde en grensoverschrijdende criminaliteit te bestrijden. Ook beschikt het KPA over opgeleid personeel om de complexe ondersteunende politietaken zoals observatie, interceptie, digitaal- en financieel recherche activiteiten te verrichten. De aanpak van de veelvoorkomende en lokaal ernstige criminaliteit geschiedt doorgaans door de reguliere recherche. De meeste projectteams worden ook door leden van de reguliere recherche gevormd. Indien nodig wordt de recherche door personeel van de algemene en de bijzondere diensten ondersteund.
De high impact zaken zoals kapitaaldelicten, gewapende overvallen, autocriminaliteit en woninginbraken worden in de regel projectmatig aangepakt. Dit houdt in dat deze delictssoorten volgens een bepaalde structuur worden aangepakt en aangestuurd. De praktijk heeft uitgewezen dat deze aanpak effectief is. Het beleid zal ook gericht zijn om de justitiële diensten voldoende beleidsinstrumenten te geven gericht op de bevordering van de integriteit van de eigen organisatie. Justitie diensten gaan een eigen integriteitbeleid samenstellen gebaseerd op interne controle maatregelen ter beïnvloeding van het dagelijkse integer handelen van de leden van de organisatie.

Jeugdcriminaliteit

De regering heeft reeds in de vorige periode een integraal jeugdbeleid vast gesteld. Om jeugd problematiek op effectieve wijze het hoofd te kunnen bieden zullen zowel repressieve als preventieve maatregelen worden getroffen in overleg met het ministerie belast met sociale zaken en jeugdbeleid, het ministerie

van onderwijs en dat van volksgezondheid. Middels een goede samenwerking kunnen bedrijfsleven, ouders, onderwijs, jeugdzorg en politie tijdig risicogedrag signaleren en zo “criminele carrières” voorkomen. In deze periode zal het accent liggen op voornemens om jongeren die in het criminele circuit zijn beland, voldoende mogelijkheden aan te bieden om te kunnen resocialiseren en hen tevens te motiveren om de keuze te maken te werken aan een respectabel bestaan. Instanties zoals de Stichting Reclassering en Fundacion Guiami zullen hierin een prominente rol gaan spelen.

Rechtsbescherming

Ter waarborging van de rechten van burgers zullen de volgende stappen worden ondernomen: het instellen van een klachtenprocedure voor politie optreden, meer informatievoorziening over rechten en plichten van burgers door middel van voorlichting op scholen. Er komt mensenrechteneducatie voor jongeren.
Burgers zullen meer betrokken worden bij het ontwikkelen en uitvoeren van het veiligheidsbeleid in de wijken. De justitie diensten kiezen voor een informatiegestuurde en planmatige benadering van de criminaliteitsbestrijding en een persoonsgerichte aanpak. Door de aandacht op het individu te richten, wordt getracht met name het recidivegedrag onder vooral jongeren te verminderen.

Verslavingszorg

De samenleving maakt zich zorgen over de drugsproblematiek. Daarom heeft de regering voor deze problematiek gekozen voor een stevige aanpak. De verslavingszorg is ter wille van haar aard en de benodigde slagvaardige aanpak gecentraliseerd onder de organisatie ‘Fundacion pa Maneho di Adiccion di Aruba’ (FMAA). De verslavingszorg zal daarom aan deze stichting toevertrouwd zijn. Haar benadering, genaamd ‘Libera’ is afgestemd op de visie van de regering ten aanzien van deze problematiek. Deze stichting richt zich op de rehabilitatie van verslaafden door hen te stimuleren te werken aan het herstel van zichzelf, gebouwen, straten, schoonmaak- en onderhoudswerkzaamheden. Vanwege haar integrale opzet overstijgt deze interventie de politieke en maatschappelijke structuren ten behoeve van welvaart en welzijn. Ten aanzien van de groep die vanwege hun conditie de rust van de samenleving kan verstoren, heeft de stichting ook een interventieprogramma dat in deze periode meer gestalte zal krijgen. De samenleving kan erop rekenen dat het Ministerie van Justitie deze problematiek vooral in de binnenstad met de harde hand zal aanpakken om de veiligheid van de bezoekers van het centrum te garanderen. Tenslotte zullen samen met andere ministerie en organisaties gerichte preventie programma’s worden geïnitieerd om vooral de drugsproblematiek onder jongeren terug te dringen.

Toerisme, Transport, Primaire sector en Cultuur

Otmar E. Oduber

Inleiding

De komende jaren zal meer nadruk worden gelegd op het bevorderen van kwaliteitstoerisme. De voornaamste uitgangspunten van het in de periode 2013-2017 te voeren toerisme beleid zijn het zorgdragen voor een toeristische industrie die gekenmerkt wordt door duurzaamheid en kwaliteit; het verbeteren van de concurrentiepositie van Aruba als een "high-end destination"; het behalen van maximum rendement uit het toerisme en het waarborgen dat de economische voordelen van het toerisme niet beperkt blijven tot de hotelsector, maar de hele gemeenschap en alle bedrijfssectoren bereiken.

Duurzaamheid zal worden bereikt door de ontwikkeling van toeristische accommodaties die aan de eisen en wensen van de koopkrachtige toerist voldoen.

- Het stimuleren van innovatie en verbetering van het toeristische product.
- Het stimuleren van upgrading van de hotelaccommodaties.
- Natuur- en milieubescherming.
- Verbetering van de prijs-kwaliteitverhouding van het toeristische product.
- Beheersing van de "cost of doing business".

De volgende doelstellingen staan centraal in het te voeren toerisme beleid:

- Stijging van het aantal verblijfstoeristen met gemiddeld 2,5% per jaar.
- Stijging van de "tourism receipts" met gemiddeld 4% per jaar.
- Stijging van de RevPar met gemiddeld 9% per jaar.
- Consolidatie van het aantal cruise toeristen in 2014 en 2015 en een stijging van minimaal 3% in 2016 en 2017.
- Verbetering van de beleving van de toeristen ("from good to excellent").
- Het realiseren van een duurzamer en kwalitatief hoogwaardiger toeristisch product.

Meer kwaliteit en opbrengst

De marketing inspanningen gericht op het aantrekken van koopkrachtige toeristen zullen worden geïntensiveerd.
Het stimuleren van toeristen om tijdens hun verblijf meer uit te geven op het eiland. In dit verband zullen de volgende projecten en activiteiten worden opgepakt:

Marketing doelgroep: het profiel van de bezoeker moet in lijn zijn met het aanbod van het product en gaat uit van een hoge koopkracht. Niches moeten, in lijn met internationale trends, gediversifieerd en verfrist worden met nieuwe potentiële segmenten op het gebied van bijvoorbeeld sport, cultuur, welzijn, eco en jongere generaties, naast de traditionele niches. De lucratieve MICE (Meetings Incentives Conventions Exhibition) markt moet verder intensief bewerkt worden.

Geografische markten: consolidatie en waar wenselijk groei van belangrijke markten, zoals het Noordoosten van de Verenigde Staten en Venezuela, alsook het exploreren van nieuwe potentiële markten, zoals China, Mexico en andere steden in de Verenigde Staten, waaronder Dallas. In het kader van de geografische diversificatie strategie zal meer aandacht worden besteed aan diversificatie binnen de Verenigde Staten alsmede Latijns Amerika. Indien nodig zal de huidige marketing strategie in de Europese markt worden aangepast om te kunnen profiteren van positieve ontwikkelingen.

Luchttransportbeleid ("airlift policy"): dient hand in hand te gaan met de bewerking van de markten en staat ten dienste van de realisatie van de doelstellingen van het toerismebeleid. Behoud

van een open communicatie met de huidige en potentiële airline partners staat daarbij centraal. Indien nodig zullen onze partners met "incentive packages" worden ondersteund en de effectiviteit daarvan zal regelmatig worden geëvalueerd. Handhaving van huidige gateways en het ontwikkelen van nieuwe gateways is een belangrijk uitgangspunt. Het realiseren van directe vluchten tussen Aruba en Brazilië staat hoog op de agenda.

San Nicolas

San Nicolas staat centraal in het toerisme beleid en zal verder worden ontwikkeld tot een "Cultural Heritage Center", met bijzondere aandacht voor behoud van de Caribische cultuur en participatie van de lokale bevolking. Het beleid gericht op het aantrekkelijker maken van San Nicolas voor toeristen zal worden geïntensiveerd. De "main street" van San Nicolas zal worden ontwikkeld tot de "Carubbian Street". In het marketingbeleid van ATA zal meer aandacht worden besteed aan de evenementen en attracties van San Nicolas. In het algemeen zullen kunst en cultuur op de toeristische kaart worden geplaatst en zullen een belangrijke plaats krijgen in de belevenis van onze bezoekers door het toegankelijker maken van lokale en authentieke producten (primaire sector, kunst en cultuur) voor onze bezoekers.

Stranden

De uitvoering van het nieuwe strand- en watersport beleid, in overleg en samenwerking met alle belanghebbenden, zal worden opgepakt. De projecten in het kader van het programma "Kwaliteitsverbetering Stranden en kustgebieden" zullen worden geïmplementeerd. Daarnaast zullen de infrastructurele voorzieningen en faciliteiten van toeristische attracties alsook de bewegwijzering naar deze attracties worden verbeterd. Parallel daaraan zal de kwaliteit van de service in de toeristenindustrie en daaraan gerelateerde sectoren worden verhoogd door middel van bewustwordingscampagnes en intensivering van het "Aruba Certification Program" (ACP).

Daarnaast zal bijzondere aandacht worden besteed aan verbetering van het toeristenproduct en de belevenis van onze toeristen op met name de volgende gebieden: veiligheid, milieu, cultureel erfgoed, infrastructuur en attracties. Het Tourism Product Enhancement Fund (TPEF) zal in dit verband een belangrijke rol blijven spelen.

Toerisme en samenleving

Toerisme zal een prominentere rol krijgen in het onderwijscurriculum, met als doel het creëren van een lange termijn bewustzijn van onze toeristenindustrie als belangrijkste economische pijler. Er zal worden gewerkt aan een betere aansluiting tussen onderwijs en de toeristenindustrie.
Op het gebied van arbeidsmarktbeleid zullen praktische oplossingen worden gezocht voor uitdagingen waarmee de toeristenindustrie en de generatie Y werknemers geconfronteerd worden. We zullen initiatieven van een gezonde "work-life balance" voor werknemers stimuleren zodat zij een betere service kunnen bieden.

Aruba Tourism Authority

Met het oog op efficiencyverhoging zal de Landsverordening instelling ATA worden aangepast.
Om meer aandacht te kunnen besteden aan het verbeteren van het toeristische product en de belevenis van de toerist alsook het verhogen van de "tourism receipts", zal binnen de ATA organisatie een nieuwe afdeling worden ingesteld, genaamd "Destination Services Unit", met als voornaamste taak het ontwikkelen en implementeren van specifiek daarop gerichte beleidsplannen.
De ATA afdeling "Strategy, Research and Planning" zal worden uitgebreid en versterkt ten einde de analyse en evaluatie van de resultaten van het marketingbeleid van de ATA te verbeteren en om de prestaties en economische impact van het toerisme te meten, toerisme prognoses te doen en de prijs-kwaliteitverhouding met betrekking tot het toeristische product te evalueren.

Toerisme en innovatie

Ontwikkelen van een "incubator support" programma tussen partners uit de private sector en de academische sector (zoals de Universiteit van Aruba) met als doel om de ondernemers te begeleiden bij het ontwikkelen van innovatieve producten en diensten voor de toeristische sector.
Een "Venture Capital Fund" zal worden opgericht om onderzoek te bevorderen naar innovatie en

productontwikkeling en om bij te dragen tot het ontwikkelen van entrepreneurschap en verbetering van het product Aruba.

Cruisetoerisme

Het te voeren cruise toerisme beleid omvat o.a. de volgende projecten en activiteiten:

- Het aantrekken van additionele passagiers d.m.v. het aantrekken van additionele cruise calls, vooral gedurende het lage seizoen.
- Het aantrekken van cruise schepen met passagiers met een hoge koopkracht.
- Het aantrekken van cruise “homeporting” in samenwerking met de Aruba Ports Authority (APA) en AAA en met inachtneming van het luchttransportbeleid.
- Het bevorderen dat cruise toeristen daarna terugkeren als verblijfstoeristen.
- Verbetering van de kwaliteit van de belevenis van de cruise toerist.
- Het implementeren van “incentive programs” om de bestedingen van cruise toeristen en bemanning van de cruiseschepen te vergroten.
- Het intensiveren van het proactieve beleid gericht op het aanhalen van de betrekkingen met diverse cruisemaatschappijen.

Transport

Het streven is erop gericht om Aruba om te zetten in een hub en/of gateway voor en naar Noord, Zuid, Midden-Amerika en het Caribische gebied. In lijn met de verwachte groei van het toerisme, is de verwachting dat de komende jaren zowel het aantal passagiers als de vliegtuig beweging aanzienlijk zal groeien. De Aruba Airport Authority (AAA) zal blijven investeren om deze groei op efficiënte wijze te kunnen verwerken en om de luchthavenomgeving en service klantvriendelijker te maken met een Caribische uitstraling.
De herstructurering van de financiën zal een uitdaging zijn voor AAA, nu de obligaties eind 2013 volledig zijn terugbetaald. Aan de aanpassing van de tarieven zal aandacht worden besteed, terwijl tussen AAA en de regering zo spoedig mogelijk afspraken moeten worden gemaakt met betrekking tot:
Verlenging van de verzelfstandigingovereenkomst.
Betaling aan overheidsinstellingen voor de diensten die zij verlenen ten bate van het aankomst- en vertrekproces.
De uitvoering van bepaalde overheidstaken (bijv. Brandweer) en de kwaliteitsborging hiervan.

De samenwerking met de “US Customs and Border Protection” (CBP) en “Transportation Safety Administration” (TSA) zal worden versterkt om voortzetting van de pre-clearance operatie zeker te stellen. Ook de samenwerking met de overheidsinstellingen die diensten verlenen op de luchthaven zal worden geïntensiveerd met het oog op verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening. De samenwerkingsrelatie met de Schiphol Group zal worden voortgezet.
Directie Luchtvaart Aruba (DLA) zal klantvriendelijker en bedrijfsmatiger gaan opereren, zonder dat de normen van veiligheid en betrouwbaarheid worden aangetast. Op continue basis zullen het beleid en de procedures worden herzien om te kunnen blijven voldoen aan de regels van ICAO, FAA, EASA, TSA en andere internationale luchtvaart autoriteiten.
De samenwerking met internationale organisaties op luchtvaartgebied zal worden versterkt. Behoud van de goede naam en reputatie van Aruba wereldwijd en behoud van onze “Category 1” status staan daarbij voorop.
Er zal een organisatorische scheiding worden ingevoerd tussen de uitvoerende taken (luchtverkeersbeveiliging) en de toezichthoudende taken van de DLA. De komende jaren zullen aanzienlijke bedragen worden geïnvesteerd in de aankoop van nieuwe navigatiesystemen en een surveillance (radar) systeem. Upgrading van het personeel en het aantrekken van gekwalificeerd personeel hebben eveneens prioriteit.
Een financiële herstructurering, waaronder aanpassing van de tarieven van de DLA is geboden. Daarnaast is het streven om meer inkomsten te genereren door het aantal geregistreerde vliegtuigen te verhogen. Ten einde de vliegtuig registratie competitiever te maken zullen de procedures aan een kritische doorlichting worden onderworpen.
In Koninkrijksverband staat de samenwerking in het teken van de wens van Aruba om zo spoedig mogelijk tot een oplossing te komen voor de luchtruim problematiek CUR-FIR. Het streven is voorts gericht op het sluiten van bilaterale overeenkomsten of MOU’s op het gebied van luchttransport met bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk, Brazilië, de Dominicaanse Republiek, Ecuador en Colombia.

Ten einde de Departamento Meteorologico Aruba (DMA) in staat te stellen om zo optimaal en onafhankelijk mogelijk te functioneren zal bijzondere aandacht worden besteed aan investeringen in moderne systemen en apparatuur en zal personeel op HBO en WO niveau in de natuurwetenschappen worden aangetrokken om opgeleid te worden tot meteoroloog. Verder zal het huisvestingsprobleem van de DMA worden opgelost. Daarnaast zullen de mogelijkheden voor de DMA worden nagegaan om inkomsten te genereren voor het Land.
Op international gebied wordt versterking van de samenwerking met ICAO, WMO, UNESCO-IOC, KNMI, Meteorologische Dienst Curaçao, FUNVISIS en Puerto Rico Seismic Network nagestreefd.

Directie scheepvaart Aruba (DSA) zal het project “Versterking Maritieme Administratie” (VMA) afronden. Het voornaamste doel van dit project is het realiseren van een volwaardige en kwalitatief hoogwaardige maritieme administratie die naar internationale normen is ingericht. In het kader van het VMA project zal het proces van modernisering/actualisering van onze maritieme wetgeving worden voortgezet en afgerond. Aan DSA zal alle mogelijke steun worden verleend opdat zij beter in staat kan worden gesteld om te opereren in een dynamische en complexe omgeving die internationaal georiënteerd is en hoge eisen stelt aan de kwaliteit van de dienstverlening en veiligheid. Als gevolg daarvan zal het reorganisatieproces worden afgerond en zal ook de komende jaren prioriteit worden gegeven aan upgrading van het personeel en het aantrekken van gekwalificeerd personeel. De samenwerkingsrelatie met belanghebbenden zal op alle niveaus worden versterkt (lokaal, regionaal, binnen het Koninkrijk en ook internationaal). Vanaf 1 juli 2004 gelden er wereldwijd strenge maritieme veiligheidseisen voor zeeschepen en havenfaciliteiten. In het kader daarvan is voortzetting van de handhaving van een strikt surveillance- en beveiligingsregiem in de territoriale wateren en zeehavens essentieel. In 2014 zal het onderzoek “Maritieme Toekomst Aruba” (MTA) worden afgerond, met als doel het identificeren van mogelijkheden en strategieën om het belang van de maritieme sector voor onze economie te vergroten en om na te gaan hoe het veilig gebruik van onze wateren en bescherming

van het maritieme milieu kunnen worden gestimuleerd. Op basis daarvan zal een integraal en proactief maritiem beleid worden ontwikkeld en uitgevoerd.

In het kader van het financiële saneringsproces van Arubus zal bijzondere aandacht worden besteed aan efficiencyverhoging en kostenbeheersing. Het gaat daarbij o.a. om verbetering van de processen van interne controle en administratieve organisatie (IC/AO), het invoeren van modern HRM beleid gericht op verhoging/verbetering van de motivatie en prestaties van het personeel, verbetering van het management informatie systeem (MIS) en beheersing van de personeelskosten. In nauwe samenwerking met WEB zal een deel van de oudere bussen worden vervangen door elektrische bussen, waardoor Arubus zijn operationele kosten (onderhoud en brandstof) zal kunnen verlagen.
Naast kostenbeheersing en efficiencyverhoging, staat ook inkomstenverhoging centraal in het te voeren beleid. Gedacht wordt aan verhoging van de reclame opbrengsten, uitbreiding van de garage diensten en het beheer van de in te voeren parkeermeters. Verder zal Arubus een agressieve voorlichtingcampagne en een programma van bijzondere aanbiedingen ("incentive packages") opstarten met als doel het gebruik van zijn vervoerdiensten onder de lokale bevolking en toeristen te stimuleren.
Met het oog op verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening zal ook de komende jaren prioriteit worden gegeven aan uitbreiding van het aantal routes. Deze nieuwe routes zullen zoveel mogelijk met kleine bussen worden gereden. Verder dient melding te worden gemaakt van het voornemen om het aantal "abris" uit te breiden en de informatie verschaffing (online en bij de bushaltes en andere strategische locaties) over de dienstregeling en routes te verbeteren.
Conform het overheidsbeleid om de toeristische ontwikkeling in San Nicolaas en omgeving te stimuleren, zal de bereikbaarheid van deze regio voor onze bezoekers worden verbeterd.

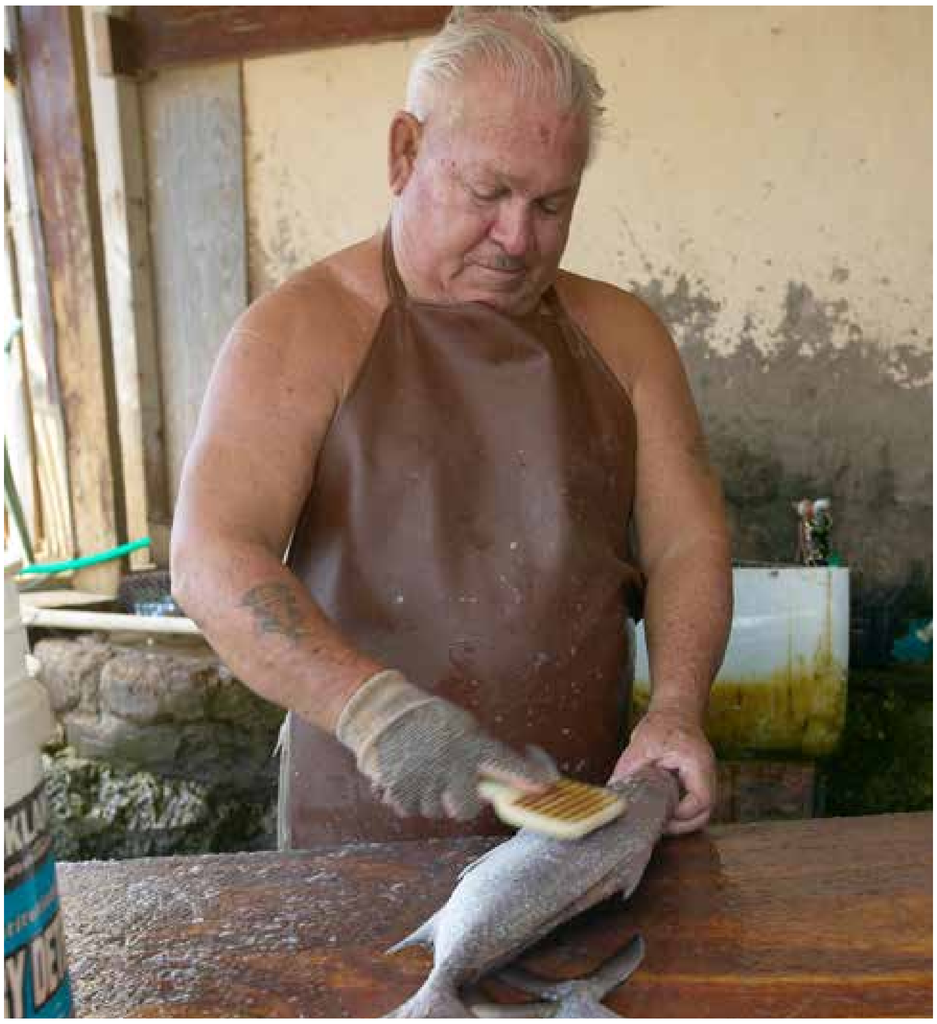
Het ten aanzien van het Departamento Transporte Publico (DTP) te voeren beleid zal worden gebaseerd op de aanbevelingen van het rapport van Deloitte van juli 2012 en zal in overleg met alle belanghebbenden worden geïmplementeerd, met inachtneming van ontwikkelingen in de toeristenindustrie en het streven om de kwaliteit van de dienstverlening aan toeristen over de hele linie te verbeteren. Tourbussen zullen worden gestimuleerd om toeristische attracties in San Nicolaas en omgeving in hun route op te nemen.
Daarnaast zal prioriteit worden gegeven aan het moderniseren van wet- en regelgeving op het terrein van personenvervoer. Dienaangaande zij vermeld dat in het in april 2011 tussen de minister belast met transport en vertegenwoordigers van diverse taxicentrales gesloten protocol afspraken zijn gemaakt die alsnog wettelijk moeten worden vastgelegd. Deze afspraken zullen in bedoeld wetgevingstraject worden meegenomen. Dat laatste geldt eveneens voor de pensioenregeling ten behoeve van de houders van een taxivergunning.
Ter versterking van de toezichthoudende taken van het DTP, zullen de interne procedures van de afdeling Inspectie worden verbeterd, zullen de vacatures van deze afdeling zo spoedig mogelijk worden vervuld en zal extra worden geïnvesteerd in upgrading van het personeel. De opleiding tot bijzondere opsporingsambtenaar (BOA) dient zo spoedig mogelijk plaats te vinden. Uitgangspunt is dat overtredingen van wet- en regelgeving en beleidsrichtlijnen moeten worden gesanctioneerd

ten einde een veilig, ordelijk en behoorlijk personenvervoer te kunnen waarborgen. Illegaal personenvervoer (de zgn. "autobusnan y taxinan pirata") zal in samenwerking met het KPA en het OM met man en macht worden bestreden.

Primaire sector

Het streven voor de komende jaren is om de primaire sector door middel van een grotendeels voorwaardenscheppend beleid zodanig te stimuleren dat het op den duur kan uitgroeien tot een belangrijke economische sector. Dit zal geen makkelijke opgave zijn, aangezien de agrarische sector van Aruba met een aantal "natuurlijke beperkingen" wordt geconfronteerd.
Ten aanzien van grondschaarste, zal het Ruimtelijke Ontwikkelingsplan (ROP) worden herzien, zodat meer gronden beschikbaar kunnen komen voor landbouwdoeleinden. Verder zal het beleid met betrekking tot huurgronden worden verbeterd.
Voor wat betreft waterschaarste, dient te worden vermeld dat een UV (filter) unit zal worden geïnstalleerd bij de RWZI te Parkietenbos voor de verdere behandeling van het afvalwater tot irrigatiewater. Daarnaast zal het project met betrekking tot zoetwater putten en windmolens worden geïmplementeerd. Ten einde de gevolgen van de hoge productiekosten zoveel mogelijk te mitigeren zal een bijzondere regeling van fiscale faciliteiten worden ingevoerd voor alle producenten in de primaire sector.
Bovendien zal de toepassing van innovatieve, efficiënte en milieuvriendelijke technieken in de agrarische sector worden gestimuleerd.
In de periode 2013-2017 zal verder prioriteit worden gegeven aan onder meer de volgende projecten en activiteiten:
Het project "10 mil mata di fruta": het planten van 10.000 fruitbomen in de verschillende wijken en bij de scholen op Aruba. Als onderdeel van dit project zullen bij een aantal basisscholen "greenhouses" worden gebouwd.
Het, in nauwe samenwerking met Fundacion Centro di Pesca Hadicurari, voortzetten van het programma van uitbreiding, renovatie, onderhoud en/of verlichting van de pieren voor vissers.

Verbeteren van de dienstverlening van Directie Landbouw, Veeteelt en Visserij (DLVV), upgrading van het personeel en investeren in de gebouwen en faciliteiten van DLVV
In samenwerking met de Universiteit van Aruba en ATA bijdragen aan de ontwikkeling van agro toerisme op Aruba.
Bevorderen van de samenwerking tussen DLVV en landbouwers en tussen landbouwers onderling.

Cultuur

In het culturele veld is behoefte aan sturing en structuur. Aan een integraal cultuurbeleid en versterking van de rol van de Directie Cultuur Aruba (DCA) wordt dan ook veel belang gehecht.
DCA zal met participatie en input van het culturele veld een beleidsplan voor de periode 2014-2017 opstellen dat in april 2014 zal worden gepresenteerd tijdens de "Cumbre National di Cultura". Voorts zal een "Raad voor Cultuur" worden ingesteld bestaande uit vertegenwoordigers van de culturele sector, privé sector en de publieke sector, met als voornaamste taak: het adviseren van de regering over het cultuurbeleid in Aruba en het houden van toezicht op de implementatie ervan.
Het bevorderen van synergie tussen cultuur en toerisme staat centraal in het nieuwe cultuurbeleid. Het versterken van de samenwerking tussen de toeristische en de culturele sector zal bijzondere aandacht krijgen, evenals het stimuleren van lokale kunst, dans en muziek in de hotels en het bevorderen van culturele evenementen waar de bezoekers in contact kunnen komen met de lokale bevolking en van een authentieke belevenis kunnen genieten. Lokale kunstenaars en ambachtslieden zullen worden gestimuleerd om mee te doen aan het officiële keurmerk programma SEYO om de kwaliteit van hun producten te kunnen waarborgen.
Het stimuleren van cultuureducatie en cultuurparticipatie zal een belangrijke plaats krijgen in het nieuwe beleid. Musea zullen worden gestimuleerd om hun educatieve taken te versterken en om in samenwerking met internationale partners hun kwaliteit te verbeteren tot het niveau van internationaal aanvaarde standaarden. Met het oog op het veiligstellen ervan, zal ons cultureel erfgoed worden gedocumenteerd en de informatie zal aan de UNESCO (Werelderfgoed) worden gepresenteerd en samen met Directie Onderwijs als voorbereidingsmateriaal worden gebruikt bij het ontwikkelen van lesprogramma's als onderdeel van het curriculum van de lagere scholen, Ciclo Basico en Ciclo Avansa 1. Bovendien zullen initiatieven worden genomen om actieve cultuurparticipatie van burgers te stimuleren. Buurtcentra ("centronan di bario") en FDEC zullen daarbij een cruciale rol spelen. Talenten op kunstzinnig en cultureel vlak op Aruba zullen worden gestimuleerd. Hiervoor zullen faciliteiten, kennis en ervaring op Aruba worden samen gebracht om talenten (vooral jongeren) de kans te geven zich verder te ontwikkelen.

Het te voeren integraal monumentenbeleid staat eveneens in het teken van de verbinding tussen cultuur en toerisme. Om dit te realiseren zullen de monumenten van Aruba en hun omgeving op een cultureel historisch verantwoorde wijze tot nieuw leven worden gebracht, zodat er weer gewoond, gewinkeld en gewerkt kan worden en waar de toerist een aangenaam verblijfsklimaat kan vinden. Het Monumentenbureau zal daarbij een cruciale rol spelen, waardoor deze dienst zowel qua personeel als financieel zal worden versterkt. In het nieuwe beleid zal ook aandacht worden besteed aan de bescherming van de monumenten van particuliere eigenaren.

Er zal een "Paseo Monumental" worden georganiseerd, waarbij de restauratietechniek de nadruk zal krijgen. Voor het behoud van de monumenten op Aruba staat de bescherming en het herstel (restauraties) centraal. De monumenten zijn ons nationaal erfgoed en de overheid vervult hierbij een voorbeeldfunctie. Daarnaast zal meer aandacht worden besteed aan voorlichting op het gebied van monumentenzorg en aan het stimuleren van een grotere bijdrage en rol voor de private sector met betrekking tot project financiering, aankoop en onderhoud van monumenten.

Onderwijs, Gezinsbeleid en Volwasseneneducatie

Michelle J. Hooybooer-Winklaar

Inleiding

Vanaf het begin van het kabinet Mike Eman I is fors ingezet op vernieuwingen van het onderwijsstelsel om kwalitatief beter onderwijs aan te kunnen bieden dat beter aansluit bij de moderne samenleving, het vervolgonderwijs en de behoefte van het bedrijfsleven. Dit beleid heeft over de afgelopen jaren al geleid tot vernieuwing van de onderwijsinfrastructuur door renovatie van een aanzienlijk deel van de schoolgebouwen en het materiaal, de versterking van de onderwijsinspectie om de kwaliteit van het onderwijs te meten, alsmede de invoering van de leerplicht om de voorwaarden te scheppen dat optimaal onderwijs kan worden ontvangen.

In de regeerperiode 2013-2017 wordt het vernieuwingsbeleid voortgezet met nog meer focus op de kwaliteitsverbetering van het onderwijs met speciale aandacht voor het welzijn van de leerkrachten en de zorg voor de leerlingen en studenten, zowel op school als thuis, als voedingsbodem en bindmiddel voor een betere samenleving. Het bedoelde beleid vergt zowel een consistente en brede aanpak alsook een continue investering in financiële en personele middelen door de overheid en de maatschappelijke partners, om reeds gedane investeringen niet teniet te doen.

Onderwijshervormingen zijn lange termijn processen. Het is belangrijk dat er noodzakelijke kleinere aanpassingen worden gestart, maar even belangrijk is dat de voorbereidingen van grotere projecten voldoende aandacht krijgen opdat hun voortgang en realisatie worden veilig gesteld .

Het beleid wordt vormgegeven langs de volgende lijnen: onderwijs en samenleving, verhoging van de kwaliteit van onderwijs en onderwijsinfrastructuur.

Onderwijs en samenleving

Structureel overleg tussen alle spelers in het onderwijs en de jeugdzorg, onder wie leerlingen, ouders, leerkrachten, schoolbesturen om samenhang en resultaat van het beleid te maximaliseren. In een aantal organisatieverbanden wordt structureel overleg reeds gevoerd. De inbreng van ouders en leerlingen zal worden geformaliseerd en geïntensiveerd. Niet alleen omdat we dat hebben vastgelegd in regelgeving maar juist omdat er voldoende bewijs is dat participatie en betrokkenheid van ouders en leerlingen leiden tot betere resultaten.

Onderwijs is ook een platform voor het ontwikkelen van actief burgerschap en betrokkenheid bij de samenleving waarbij de focus komt te liggen op concrete handelingen en activiteiten van scholieren en studenten in hun rol als actieve burger. Op drie domeinen zullen scholen worden gestimuleerd acties te ontplooien. Het bevorderen van waarden en normen van democratie, stimuleren van participatie, versterken van de eigen identiteit. In dit kader zal de maatschappelijke stage in het secundair onderwijs worden geïntroduceerd, om jongeren te leren onze gemeenschap beter te kennen en om hen te leren verantwoordelijkheid te dragen voor andere mensen en voor de gemeenschap. De invoering van een naschoolse opvang voor het secundair onderwijs zal hierbij een bijdrage leveren.

Aruba ontwikkelen tot kenniscentrum als onderdeel van de Green Gateway, door samenwerking met internationale onderwijs- en opleidingsorganisaties. De Universiteit van Aruba moet volledig deelnemen aan dit proces. De inzet van lokaal arbeidspotentieel bij de nieuwe economische activiteiten zal worden verzekerd.

Een aantal onderwerpen dat direct zal worden opgepakt, vloeit voort uit een rapport dat in het kader van de Sociale Dialoog over onderwijs is opgesteld. Deze onderwerpen vormen een brug tussen onderwijs en arbeidsmarkt en zijn gericht op een duurzame samenleving waarin het arbeidspotentieel maximaal wordt ingezet. De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt dient daartoe te worden verbeterd. Om dit te realiseren zal er een Kenniscentrum Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven (KBB)

worden opgericht, in navolging van andere landen in het Koninkrijk. Het kenniscentrum zal als primaire doel hebben het bevorderen van de aansluiting en de samenwerking tussen het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven. Het kenniscentrum zal o.a. als taak hebben het valideren van de eindtermen en het curriculum van de beroepsopleidingen en het certificeren van leerbedrijven en leermeesters. Daarnaast wordt een proef gedraaid met de invoer van het meester/leerling systeem. Ervaren, oudere werknemers worden ingezet bij scholing en introductieprogramma's zodat nieuwe toetreders kunnen beschikken over praktische vaardigheden. Ook in het kader van het vergroten van de vitaliteit van oudere werknemers zien wij hier kansen. We zien hier mogelijkheden het onderwijs voor volwassenen te moderniseren.
Een inmiddels ingestelde commissie die zich buigt over de inhoud, kwaliteit en niveau van veelgevraagde opleidingen, die aansluiten bij de praktische behoeften van arbeidskrachten, zal worden gereactiveerd. Maar dezelfde uitdagingen zijn er voor lager (EPB) en hoger onderwijs (UA). Samen met het bedrijfsleven zullen de beste voorwaarden voor succesvolle professionaliseringsprogramma's worden gecreëerd.
Het volwassenenonderwijs krijgt een grotere rol in de economische, sociale en culturele ontwikkeling van de bevolking. Bijzondere aandacht wordt geschonken aan drop-outs en zowel jonge als alleenstaande moeders, alsmede bij de integratie van de groepen immigranten. "Enseñansa pa Empleo" zal hierbij een belangrijke functie vervullen en er wordt gezocht naar public-private-partnerships op dit terrein.
In datzelfde kader zal ook het huidige aanbod van mogelijkheden tot het volgen van volwasseneneducatie worden uitgebreid en geflexibiliseerd, als ook de certificering van buitenlandse opleidingen en erkenning van in het buitenland behaalde kwalificaties, om E-Learning, Distance Learning, vervolgopleidingen, bedrijfscursussen, Lifelong Learning, Second Chance Education, etc., te bevorderen. Het gaat hierbij om met name specialistische opleidingen die aansluiten bij Aruba als een "Green Gateway" en die (nog) niet in Aruba voorhanden zijn. Deze vorm van onderwijs maakt het mogelijk om topopleidingen te volgen aan onderwijsinstellingen over de hele wereld.

Kwaliteit van het onderwijs

Het uitvoeren van het Nationaal Onderwijs Plan voor verbetering van inrichting en rendement van het onderwijs is de rode draad. Verbeteren van de kwaliteit, relevantie, efficiency en doelmatigheid op alle niveaus van onderwijs is de insteek. Daarom zal er extra worden geïnvesteerd in onderwijs voor een bedrag van Afl. 50 miljoen op jaarbasis.
De belangrijkste vraag die (jaarlijks) beantwoord dient te worden is: 'Hoe staat het ervoor met de kwaliteit van het Arubaanse onderwijsstelsel?'. Met stelsel wordt bedoeld het systeem van het Arubaanse onderwijs, gevormd door alle onderwijsinstellingen en –niveaus in Aruba en de verbinding daartussen. Het primaire toetsorgaan hiervoor is de Onderwijsinspectie, die beoordeelt of dit systeem doeltreffend, maar ook doelmatig is. Zij gaat dus na in hoeverre het onderwijs voldoet aan de verwachtingen van de samenleving. De taken en verantwoordelijkheden van de inspectie zullen met de hoogste prioriteit wettelijk worden verankerd.

Extra aandacht gaat uit naar het basisonderwijs. Om de basis voor beroeps- en andere vervolgopleidingen te verstevigen wordt een nationaal curriculum opgesteld voor het basisonderwijs. De kwaliteit van het lesgeven zal door middel van bij- en nascholing van docenten worden verhoogd. Er komen duidelijke, uniforme kerndoelen voor het primaire onderwijs. Kleuter en Basisonderwijs worden geïntegreerd met een doorlopende leerlijn. Er ligt al een implementatieplan klaar voor de invoering van het nationaal leerplan, dat zonder uitstel zal worden uitgevoerd. Samen met de implementatie van het nationaal curriculum en het formaliseren van de nationale kerndoelen, is gekozen voor het opstellen van een nationaal toetsbeleid voor het primair onderwijs en de herintroductie van de nationale toetsmomenten; in één adem wordt hierbij ook de vernieuwing, en waar mogelijk verruiming, van het speciaal onderwijs meegenomen.
Er zal uitdieping plaatsvinden van specifieke onderwerpen in het curriculum, van zowel het primair als secundair onderwijs. Het gaat hier voornamelijk op de zogenoemde "21st Century Competencies" die cruciaal zijn voor het optimaal functioneren van onze jongeren en toekomstige professionals in de samenleving. Met "21st Century Competencies" wordt verwezen naar o.a. het kritisch denken, informatie vaardigheden, onderzoekende houding, probleem oplossend denken, planning, entrepreneurschip, "Global Citizenship" en competenties gerelateerd aan informatie- en communicatietechnologie. De curricula van de scholen zullen worden geanalyseerd en waar nodig zal de ruimte en aandacht voor deze competenties worden gecreëerd of worden uitgebreid door aanpassingen aan te brengen aan de inhoud, vormgeving of didactiek van het onderwijs. Naast de genoemde competenties zal ook extra aandacht worden besteed aan het belang van een gezonde leefstijl (bewegingsonderwijs en gezondheidseducatie), duurzame ontwikkeling en internationalisering in het onderwijs.
Een beslissing over de taalproblematiek is noodzakelijk en onuitstelbaar. Het meertalig (multilingual) model met de vier talen wordt ingevoerd bij het primair onderwijs als onderdeel van het opstellen en ten uitvoer brengen van een integraal taalbeleid. De mogelijkheden van een diversificatie van de instructietaal binnen het meertalig model zullen worden geëxploreerd. De beslissing hierover wordt genomen samen met de schoolbesturen, waarbij vraag- en aanbodfactoren medebepalend zullen zijn. Ook op het niveau van secundair onderwijs zullen de mogelijkheden worden onderzocht voor de opzet van een Engelstalige MAVO, HAVO, VWO.
Er zal extra aandacht worden geschonken aan de beheers- en administratieve structuur. De onderwijsorganisaties en hun personeel moeten zich blijvend professionaliseren. Scholen zullen dat proces met kracht en concrete acties moeten oppakken. Een bijzonder aandachtspunt is het professionaliseren van leerkrachten. De herstructurering van salarissen voor en functie-inhoud van leerkrachten zal hand in hand gaan met dit proces. De verhoging van de kwaliteit van het lesgeven staat ook centraal bij beroeps- en algemene vervolgopleidingen. Directie Onderwijs, de schoolbesturen en de Inspectie Onderwijs dienen zich parallel te versterken.

Voor- en naschoolse opvang

Onderwijs bestrijkt een steeds groter deel van ons leven. Dat betreft niet slechts het hele pallet van mogelijkheden van voorschoolse opvang tot aan volwasseneneducatie , maar ook een steeds groter deel van onze dagbesteding, van 's morgens vroeg tot de namiddag. Al deze kwesties zullen worden aangepakt, te beginnen met de verhoging van de leeftijdsgrens voor toegang tot naschoolse opvang. Daarnaast zal de voorschoolse opvang wettelijk worden geregeld om uniforme

kwaliteitsnormen te waarborgen.
De rol van de Biblioteca Nacional Aruba (BNA) in de gemeenschap wordt versterkt door een verhoogde serviceverlening aan het publiek via een continue openstelling gedurende vijf werkdagen en een ochtendopenstelling op zaterdag, alsmede meer en betere studiegelegenheden. De rol van BNA wordt uitgebreid met "Information Skills Office", om jong en oud computer- en internetvaardig te maken. Verder zal de BNA een actievere rol spelen in de lees bevorderende activiteiten door het organiseren van lees- en voorleesmiddagen, het opzetten en ondersteunen van schoolbibliotheken en bibliotheken in de Centro di Bario's en MFA's . Ook zal op de vestigingen van de BNA kenniscentra voor Distance Learning worden opgezet waar, al dan niet onder begeleiding, ook leerprogramma's kunnen worden gefaciliteerd. In het kader van Lifelong Learning c.q. volwasseneneducatie zullen daarnaast voorlichtingsavonden, symposia, workshops en exposities worden georganiseerd. Ter ondersteuning van de activiteiten van de BNA aan scholen en wijken zullen meer en modernere bibliobussen worden ingezet.
De nationale Arubiana collectie zal versterkt worden door de introductie van een wettelijk depot, onderzoek en digitalisering ter ontsluiting van de collectie aan het publiek. De mediadienst van de BNA zal worden gemoderniseerd voor het faciliteren van digitale producties, zoals bijvoorbeeld korte internetfilmpjes en e-boeken.
Het is van essentieel belang voor de kwaliteit van het onderwijs dat het nationaal onderwijsbeleid een grote focus heeft op het creëren en het blijvend stimuleren van een cultuur van innovatie, excellentie en talentontwikkeling in het onderwijs. Scholen en schoolbesturen zullen worden gestimuleerd om actiever gebruik te maken van het innovatiefonds dat beschikbaar is bij Directie Onderwijs voor het doen van onderzoek, het uitvoeren van speciale projecten en het uittesten van nieuwe concepten en methoden. Scholen kunnen zich opgeven als "pilots" voor het testen van nieuwe concepten en kunnen de nodige begeleiding hierbij krijgen. De focus zal zijn op het creëren van "Best Practices" om vervolgens de ervaringen te delen met andere scholen voor een bredere implementatie. Hierbij zal het concept partnerschools kunnen worden toegepast waarbij scholen elkaar kunnen steunen in een formeel partnerschap voor de samenwerking en het uitwisselen van informatie en ervaringen. Naast het concept partnerschools zullen andere vormen van netwerkleren worden geïntroduceerd zoals expertgroepen, netwerkbijeenkomsten en een online docentenportaal voor o.a. discussie en het uitwisselen van informatie en lesmateriaal. Als hoogtepunt van het schooljaar zal de Nationaal Onderwijsprijs worden georganiseerd om de beste initiatieven en projecten te identificeren en de best presterende scholen, docenten en studenten te belonen. Naast de Nationaal Onderwijsprijs zullen verschillende andere nationale competities van verschillende disciplines worden georganiseerd voor het stimuleren van talenten onder scholieren en studenten. Enkele voorbeelden hiervan zijn een "nationaal dictee", "Spelling Bee" en een "Science Fair".
Voor de verdere modernisering van het onderwijs zullen informatie en communicatie technologie speerpunten zijn van het nationaal onderwijsbeleid. Er zal worden geïnvesteerd in automatisering van processen binnen het onderwijs waar mogelijk, om deze efficiënter en effectiever te maken. Een Management Information System zal alle partners in het onderwijs kunnen faciliteren met informatie, om zo trends te kunnen waarnemen, op ontwikkelingen te kunnen anticiperen en ook om op een onderbouwde wijze beleidsbeslissingen te kunnen nemen. Daarnaast zal ICT worden ingezet om het onderwijs aantrekkelijker en toegankelijker te maken voor alle doelgroepen. Een voorbeeld hiervan is de (verdere) implementatie van de Leerlingvolgsystemen (LVS) en Elektronische Leeromgevingen (ELO's), voor alle scholen. Daarnaast zullen de mogelijkheden worden onderzocht voor de implementatie van tablet's en andere digitale leermiddelen op scholen en de inzet van applicaties en games ter ondersteuning van de lessen. Belangrijkste succesvoorwaarden hiervoor zijn de aanwezigheid van basisstudievaardigheden, gemotiveerde

docenten, een goede infrastructuur en de toegang tot internet op de scholen, voor studenten.
Alle sectoren van het onderwijs zullen aan kwaliteitseisen moeten voldoen, die mede vastgesteld worden op basis van internationale standaarden (benchmarking) en nationale kwaliteitseisen. De kwaliteit van het onderwijs zal extern worden getoetst door internationale, onafhankelijke organisaties.
Aruba heeft de ambitie uitgesproken om deel te nemen aan het erkende "Program for International Student Assessment" (PISA) van de OECD. Hierdoor kan het onderwijs van Aruba zich meten aan het onderwijs van andere landen en indien nodig concrete verbetermaatregelen nemen om de kwaliteit en de output van het onderwijs te verhogen.

Onderwijsinfrastructuur

Verbetering van het onderwijsproces en infrastructuur zijn even belangrijk maar hebben een eigen dynamiek. Er zal in de komende vier jaar een aantal scholen worden gerenoveerd. Nieuwbouw is gepland voor een MAVO/HAVO-school in Noord. Het gebruik van schoolgebouwen vergt onderhoud dat we gaan plannen. Schaarse middelen kunnen zo beter worden ingezet. Er komt een Onderwijsgebouwenplan dat tevens als doel heeft om capaciteitsproblemen te voorkomen. In veel scholen bestaat inmiddels een zorgstructuur voor leerlingenzorg. Waar nodig zal die verder worden ontwikkeld tegelijkertijd met het opzetten van een systeem voor leerkrachtenzorg voor alle sectoren van het onderwijs. Dat betreft veelal aanpassingen aan infrastructuur. Dat geldt ook voor het project Groene School dat zal worden uitgebreid. We zullen het opstellen en invoeren van integrale veiligheidsplannen voor alle scholen stimuleren en waar nodig begeleiden.
De mogelijkheden van financiering van een Nationaal boekenfonds worden onderzocht. Het studiefinancieringsstelsel zal worden geëvalueerd en aangepast, bij voorbeeld met een kortingsstelsel op leningen bij versnelde terugbetaling.
Studeren op HBO en WO niveau in Aruba blijft een belangrijke oriëntatie in ons onderwijssysteem. Dat brengt met zich het regelen van de erkenning van Arubaanse diploma's binnen het koninkrijk, alsmede het moderniseren van de wijze van erkenning van buitenlandse diploma's in Aruba.

Opvoedkracht versterken

Het familiebeleid zal een integraal onderdeel worden binnen de onderwijssector en erop gericht zijn om de schoolorganisaties, maatschappelijke werkers, docenten - die vaak niet voldoende geëquipeerd zijn - te ontlasten. Er komt meer aandacht voor het bestaan van alternatieve samenstellingen van families in Aruba, zoals één-oudergezinnen, de ondersteunende rol van grootouders, etc.
Er wordt ingezet op een paradigmaverschuiving door middel van een verhoogde bewustwording in de maatschappij voor de voorbeeldfuncties van ouders, opvoeders en andere volwassenen voor onze kinderen in alle aspecten, door voorlichtingscampagnes. Daarbij zal ook het belang worden aangemerkt van een goede nachtrust voor scholieren.
Een scherpere ID-controle bij Horeca-aangelegenheden, om drankgebruik door minderjarigen terug te dringen, zal in samenwerking met andere ministeries worden geherintroduceerd.
De doelstellingen van het Bureau Vrouwenzaken (CEDEHM) zullen worden uitgebreid tot familiezaken. De publieke aandacht voor de opvoedwinkel (Tienda di Education), de opvoed-hotlijn, alsmede het MDC als kenniscentrum en –partner, zal worden gestimuleerd om ouders en opvoeders beter toe te rusten.
Ten slotte zullen convenanten worden gesloten met andere ministeries om het integraal jeugdbeleid uit te voeren.

Het nieuw te bouwen ziekenhuis

Volksgezondheid, Ouderenzorg en Sport

Carlos A. Schwengle

Inleiding

Gezondheidszorg (zorg) is in het algemeen zeer complex en laat zich niet makkelijk in kaart brengen. Het heeft vele raakvlakken dan wel is verstrengeld met vele andere maatschappelijke gebieden en het is erg dynamisch qua inhoud, vorm en omvang. Daarnaast zijn er ook duidelijke culturele verschillen waarmee we rekening moeten houden.

Ondanks de vele verschillen die er bestaan tussen de diverse culturen lijkt zorg toch een aantal kenmerken te hebben van vrijwel universele aard. De meeste culturen benaderen zorg als zijnde een algemeen goed waar elk individu recht op heeft. Mede door deze benadering zien we dat zorg een vrijwel autonome groei lijkt te hebben. De continue groei is voor een ieder makkelijk te verantwoorden daar we het met elkaar mee eens zijn dat we allemaal recht op zorg hebben en dat deze zorg steeds beter moet zijn.

In de gezondheidzorg legt het zogenaamde Beaumol-effect bovendien een extra druk op beperkte middelen. Het is een enorme uitdaging om een brede maatschappelijke discussie te voeren over de eventuele aanpassingen van de zorg welke noodzakelijk lijken gezien de hierboven geschetste wetmatigheden.

Een dergelijke maatschappelijke discussie is zeer beladen. Deze discussie kunnen we niet (meer) ontwijken, gezien de mogelijke ernstige consequenties voor het land Aruba zoals een faillissement van het zorgsysteem. Juist om de zorg te kunnen redden qua inhoud, vorm en omvang en om de toekomstige generaties te kunnen verzekeren van kwalitatieve goede zorg, dienen we gezamenlijk op zoek te gaan naar een betere en meer reële formule.

Betaalbare zorg

Het Ministerie werkt samen met haar partners aan een toegankelijke en kwalitatief hoogstaande zorgverlening waarbij de mens centraal staat. Gegeven de vergrijzing wordt extra aandacht aan ouderenzorg besteed. Een betere afstemming en bewustzijn van vraag en aanbod in de gehele zorgketen is noodzakelijk voor het bereiken van gebalanceerde financiën. Middels gezondheidsbevordering zet de Minister in op een gezondere samenleving, startend bij het kind.

De betaalbaarheid van de zorg op Aruba is een belangrijk en bepalend onderdeel van ons zorgsysteem. Het is zaak een duurzame balans te vinden tussen enerzijds een kwalitatief hoog niveau van het zorgsysteem met een zeer uitgebreid zorgaanbod en anderzijds een beheersbaar en draagbaar kostenplaatje zodat het zorgsysteem en diens kwaliteitseisen ook voor volgende generaties gewaarborgd kunnen worden.

Het vinden van deze balans valt onlosmakelijk samen met een verhoging van de efficiëntie binnen het systeem rekening houdend met de gestelde kwaliteitseisen. Er kan echter ook veel winst geboekt worden bij het verhogen van de inkomsten voor het zorgsysteem.

Het is ook essentieel om de zorgvrager bewuster te maken aangaande zorg en gedrag. Dit houdt in dat er een dialoog plaats dient te vinden aangaande de aan overconsumptie gepaarde kosten en waar deze financiën vandaan komen. Ook dient er middels specifieke aandacht aan preventie een besparing plaats te vinden op de langere termijn

Er dient duidelijkheid te komen ten aanzien van de gezondheidskosten. Dit betekent dat de ‘’Health accounts” wederom gemaakt dienen te worden zodat er een duidelijk overzicht komt ten aanzien van de werkelijke kosten. Ook moet er een bewustwordingscampagne gehouden worden om alle vooroordelen weg te nemen aangaande de aan AZV gerelateerde kosten. De vraag dient gesteld te worden of de kosten in verhouding staan met de grootte van het zorgpakket dat er tegenover staat.

Er moet onderzocht worden of bepaalde behandelingen welke op dit moment in het buitenland worden uitgevoerd niet beter

op Aruba voor minder geld kunnen worden verricht. Dit zal zeker gepaard gaan met een positieve invloed op de ziektebeleving en de sociale omstandigheden van zorgafnemers. Daarnaast zal het een bijdrage leveren aan onze werkgelegenheid en economie.

Kwaliteit van zorg

Een goede gezondheid is niet alleen een zaak van de overheid, dit moet een 'joint venture' zijn tussen volk en overheid. We moeten het samen doen op een verantwoorde manier. Op de eerste plaats door bij preventie te beginnen, een gezonde levensstijl er op na te houden en bewust te worden dat een ieder verantwoordelijkheid draagt voor eigen gezondheid met daar waar nodig externe ondersteuning.

Het zorgsysteem moet verantwoorde zorg aanbieden. Hieronder verstaan wij een patiëntgerichte zorg, van goed niveau, die in ieder geval doeltreffend en doelmatig wordt verleend, afgestemd op de reële behoefte van de patiënt.

Bij dit geheel dienen we wel steeds te beseffen dat er geen eenduidige of universele definitie valt te geven over de termen 'goed' en 'hoge kwaliteit', als we het over zorg hebben. Deze termen zijn onderhevig aan tijd en plaats en vertonen een behoorlijke variabiliteit tussen maar ook binnen de diverse culturen.

In de westerse culturen geven we vaak aan dat we streven naar een hoge kwaliteit van zorg. Vaak bedoelen we ermee dat we streven naar bepaalde "Golden Standards" of deze als minimum eisen (definities vanuit de professionele wereld). In de loop der tijd zien we een duidelijke verschuiving waarbij niet alleen zorgaanbieders (de professionelen) kwaliteitscriteria bepalen, maar dat de klant of patiënt zelf mede gaat bepalen wat kwaliteit is. Ook wij dienen te gaan beseffen dat we meer aandacht en waarde moeten gaan besteden aan de zienswijze en waardering van de klant. Er is meer behoefte aan openheid, zelfkritiek, analyse en voornamelijk dialoog: althans, indien we tot een consensus willen komen betreffende aspecten als kwaliteit van zorg.

De volgende initiatieven m.b.t. de kwaliteit van de gezondheidszorg zullen er worden ondernomen:

- Oprichting van een inspectie voor de gezondheidszorg: onafhankelijk en proactief;
- Invoering van een kwaliteitsregister voor beroepen in de gezondheidszorg: ARUBIG;
- Versterking van publieke gezondheidszorg: DVG;
- Verhoging van bewustzijn van burgers van hun rechten en plichten;
- Versterking van de eerste lijn gezondheidszorg(o.a. huisartsen): verbeteren toegankelijkheid;
- Verlaging van wachttijden;
- Continuering van gezondheidsbevordering.

De oprichting van een onafhankelijke inspectie is dus essentieel voor de duurzaamheid van kwaliteit van zorg. Hierbij hoort tevens een verandering in werkwijze plaats te vinden: van een passieve en repressieve modus operandus naar een meer proactieve aanpak. Een proactieve benadering zal een verhogende preventieve functie hebben op de diverse kwaliteitsonderdelen van de gezondheidszorg op Aruba.

Kwaliteit van zorg heeft veel te maken met de beleving van het zorgsysteem. Wachttijden spelen een grote rol in de beleving van de zorgkwaliteit. Gemeten dient te worden of de perceptie van de zorgafnemers ook overeenstemt met de werkelijkheid ten aanzien van wachttijden. In samenwerking met de Directie Volksgezondheid zal er een onderzoek plaatsvinden en een breed geaccepteerde standaard aangaande deze problematiek worden opgemaakt.

Ouderenzorg

Er is dus behoefte aan een integraal beleid dat zich primair dient te richten op kwaliteit. Het is van belang om het geheel goed in kaart te brengen opdat we steeds met alle belanghebbende rekening kunnen houden. Onzer inzien dienen we voornamelijk rekening te houden met de wensen van de ouderen zelf.

Tevens dient gestimuleerd te worden dat men gezonder ouder wordt door gerichte programma's aan te bieden voor wat betreft bewegen, gezond eten en gezond leven (health promotion). Op die manier zal de oudere actief blijven in de samenleving.

De laatste jaren zijn er diverse private initiatieven ontstaan

die hebben geleid tot een toename van het aantal particuliere bejaardenhuizen. Zulke initiatieven zijn in beginsel toe te juichen echter dient er wel met een zeer nauwlettend oog gekeken te worden of de gewenste kwaliteitstandaarden op alle fronten worden nageleefd. Om de inspectie handvatten te geven bij de handhaving en ook duidelijkheid te verschaffen aan de diverse instellingen, worden deze kwaliteitstandaarden wettelijk vastgelegd.

Sport

Sport is niet langer alleen een doel op zich, maar levert een gerichte bijdrage aan het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. De betekenis van sport en beweging is de laatste decennia toegenomen. Sport geeft invulling aan vele aspecten zoals opvoeding, gezondheid en sociale vorming.
Gezien het vorenvermelde is het logische gevolg dat het doel is om uiteindelijk iedere burger aan het sporten te krijgen. De strategie welke hiervoor wordt gebruikt is het stimuleren van topsport. De gedachte hierachter is dat het versterken van topsport een stimulerend effect heeft op de uitoefening van sport en deelname aan sport organisaties van burgers.
Het ministerie van Volksgezondheid Ouderenzorg en Sport is zich voornemens te gaan richten op de volgende punten:
Stimuleren van sport door kinderen:

- Scholen: dagelijks gezonde voeding en beweging (sport) stimuleren.
- Toegankelijkheid verbeteren: bijvoorbeeld het faciliteren van transport.
- Samenwerking tussen de diverse Ministeries.

Stimuleren van topsport en sport in het algemeen:

- Steun en begeleiding van de verschillende sportfederaties.
- Formaliseren en versterken van CEMEDAR.
- Formaliseren van Bureau Sport Ondersteuning.

Specifieke en Overige Speerpunten

Naast de hierboven vermelde strategische aandachtsgebieden en de hierbij horende uitwerkingen zijn er verschillende specifieke onderdelen van het zorgsysteem welke de nodige aandacht krijgen:

- Realisatie vernieuwing en uitbreiding van het dr. Horacio E. Oduber hospitaal;
- Vermindering van medische uitzendingen naar het buitenland door onder andere:

- Inrichten Oncologisch Centrum (IMSAN)
- Inrichten Oogheelkundig Centrum (IMSAN)

- Evaluatie oprichting Thorax Centrum (HOH)
- Reorganisatie GGZ;
- Afronding proces verzelfstandiging Landslaboratorium;
- Definitie en uitvoer van maatregelen Vitaliteitpakket.

Financiën en Overheidsorganisatie

Juan D.E. Yrausquin

Het Kabinet Mike Eman II staat voor een efficiënt, effectief en integer overheidsapparaat. De overheid moet het goede voorbeeld geven bij het verstandig omgaan met de toekomst van Aruba. De afgelopen jaren zijn daartoe de eerste stappen gezet. Bij een groot aantal ministeries en departementen is gewerkt aan de organisatie. In de periode 2013 – 2017 zal de tweede fase van hervormingen plaatsvinden. Het feit dat 'Overheidsorganisatie' een aparte portefeuille is in het Kabinet Mike Eman II, geeft het belang aan dat dit Kabinet hecht aan dit onderwerp.

In de regeerperiode 2009 – 2013 is een aantal belangrijke zaken gerealiseerd:

- Implementatie van een zeer strakke screening procedure voor bewindslieden;
- Uitgebreide informatieperiode voorafgaande aan de vorming van het kabinet;
- Open communicatie naar de bevolking via zo genaamde Town Hall meetings;
- Verdieping rechtstaat/democratie door de invoering van de Sociale Dialoog;
- Oprichting van een Task Force Integriteit.

Ter verhoging van de efficiëntie, de effectiviteit en de integriteit van de overheidsorganisatie heeft de Minister van Overheidsorganisatie in de komende regeerperiode de volgende beleidsuitgangspunten gedefinieerd:

- De kerntaken en de gewenste omvang van de overheid zullen worden vastgesteld en daarna zal uitvoering worden gegeven aan de conclusies hiervan.
- De effectiviteit van de overheidsorganisatie en de kwaliteit van de dienstverlening aan burgers, bedrijven en andere organisaties zullen in kaart gebracht worden en op basis van de bevindingen zullen verbeteringsprogramma's ontwikkeld en uitgevoerd worden
- De kwaliteit van het openbaar bestuur zal worden verhoogd en versterkt door het versterken van het democratisch proces, het verzekeren van de integriteit van het overheidsapparaat, en het versterken van de toezichthoudende instituten.

Het Kabinet Mike Eman II wil invulling geven aan de bovengenoemde beleidsuitgangspunten door onder meer:

- Oprichting van een intern bureau voor Integriteits bevordering en het aanscherpen van de regelgeving omtrent de integriteit van ambtenaren;
- Aanscherpen van de aanbestedingsregels binnen de overheid;
- Verder uitwerken van de Wet politieke partijen;
- Verder versterken van belangrijke instituten zoals de Raad van Advies, de Rekenkamer en de Centrale Accountantsdienst;
- Transparant maken van het overheidsbeleid door intensieve communicatie met het publiek;
- Het moderniseren van het HR-beleid;
- Meer diensten online te regelen (e-government).

Verduurzaming van de Openbare Financiën

Het Kabinet Mike Eman II streeft naar het verduurzamen van de openbare financiën door middel van het op termijn bereiken van een structureel begrotingsevenwicht. Derhalve zal ter bestendiging van de effecten van de reeds doorgevoerde en geplande hervormingen een zogenaamde 'balanced budget rule' in de Staatsregeling van Aruba worden verankerd om de maatschappij voor eventuele nieuwe financieringstekorten van de overheid te behoeden.

De Minister van Financiën zal ervoor zorg dragen dat het

financieringstekort van de overheid in deze regeerperiode geleidelijk worden teruggebracht, waarbij het economisch en sociale perspectief dat in de periode 2009 - 2013 is gecreëerd wordt vastgehouden. Hierbij zal het Kabinet Mike Eman II een trendmatig begrotingsbeleid voeren, waarbij een vaste nominale uitgavenkader van Afl. 1.350 miljoen voor de komende vier jaar geldt alsmede een scheiding tussen inkomsten en uitgaven. Hogere dan verwachte inkomsten zullen niet leiden tot hogere uitgaven terwijl lagere dan verwachte inkomsten ook niet direct gecompenseerd zullen worden met lagere uitgaven. Dit creëert perspectief en beleidsruimte.

Het behalen van het vaste nominale uitgavenkader vereist diverse acties zoals het verhogen van de efficiëntie van de overheidsorganisatie, het verlagen van de energiekosten, het reorganiseren van het inkoopbeleid, en het bevorderen van de zelfredzaamheid van overheidsbedrijven en –stichtingen. Per ministerie zal een taakstellend begrotingskader worden toegepast. Verdergaande hervormingen van het sociale zekerheidsstelsel (waaronder de AOV/AWW, AZV en APFA) in samenspraak met de sociale partners zullen voor de houdbaarheid van deze fondsen zorg moeten dragen.

Een verhoogde belastingmoraal en compliance, een betere inning van belastingen, en de versimpeling van het belastingsysteem moeten, naast de verwachte economische groei, leiden tot hogere overheidsinkomsten in de komende jaren. Bovendien is het beleid van de Minister van Financien in de komende jaren gericht op het brengen van stabiliteit in de belastingtarieven en het stellen van duidelijke regels. Dit beleid moet bijdragen tot een gunstig investeringsklimaat.

Onderstaand het financiële kader waarop het Kabinet Mike Eman II zich zal richten in de komende 4 jaar.

	2014	2015	2016	2017
Totale ontvangsten	1,150	1,188	1,224	1,284
Totale uitgaven	1,350	1,350	1,350	1,350
Netto kredietverlening	21	21	21	21
Financieringstekort	-221	-183	-148	-88
In % van het BBP	-4.6%	-3.7%	-2.9%	-1.7%

Sociale Zaken, Jeugdbeleid en Arbeid

Pauldrick F.T. Croes

Inleiding

De Minister van Sociale Zaken is verantwoordelijk voor het waarborgen van materiële en immateriële ondersteuning aan kwetsbare groepen in de samenleving. Op Aruba dienen gezinnen, ouderen, gehandicapten en andere kwetsbare groepen op deze sociale ondersteuning kunnen rekenen. In dit kader is de Minister verantwoordelijk voor het creëren van een systeem waarbinnen de toekenning van deze sociale ondersteuning op een effectieve en rechtmatige wijze plaatsvindt.
Het uiteindelijke streven van de Minister van Sociale Zaken is om een maatschappij te vormen waarin gezinnen economisch krachtig zijn en er sprake is van welzijn gebaseerd op verspreide verantwoordelijkheid en solidariteit.

Iedereen uitzicht op een baan

Centraal in het beleid 2013-2017 staat de verhoging van de participatie van bijstandsgerechtigden op de arbeidsmarkt. Deze groep zal kunnen rekenen op een begeleidingstraject om de juiste vaardigheden te leren aan het werk te komen en te blijven. Ook voor gehandicapten is een actieve participatie in de samenleving belangrijk, zowel op de arbeidsmarkt als in vrijwilligerswerk. Vanuit het Ministerie van Sociale Zaken, Jeugd en Arbeid zal deze participatie actief worden gestimuleerd door positieve prikkels voor werkgevers te introduceren die personen met lichamelijke en geestelijke beperkingen in dienst nemen. Een andere belangrijke pijler van het sociaal beleid is de versterking van het (eigen) probleemoplossend vermogen van risicogroepen in de Arubaanse samenleving middels een beter preventief beleid en wijkgerichte oplossingen.

Perspectief voor de Jeugd

De Minister voor Jeugdaangelegenheden is verantwoordelijk voor de totstandkoming van een integraal jeugdbeleid alsmede voor het creëren van randvoorwaarden voor een efficiënte en effectieve uitvoering van dit beleid. In dit kader dient gedacht te worden aan het inzetten van wetgeving, de allocatie van middelen en het stimuleren van samenwerking tussen relevante ministeries en departementen, niet-gouvernementele organisaties en de private sector. Getracht zal worden om bovengenoemde samenwerking te formaliseren middels convenanten en protocollen. Met het oog op een duurzame ontwikkeling van Aruba zal dit beleid uiteindelijk moeten leiden tot gezonde jeugdigen die in de maatschappij participeren en gemotiveerd zijn om hun talenten te ontwikkelen en te ontplooien. Dit wordt het beleid voor de Generation of Leaders op Aruba.
In dit verband zullen diverse instrumenten worden ingezet. Hierbij dient gedacht te worden aan de oprichting van een Jongerenfonds, een Centrum voor Innovatie, Educatie, Ontwikkeling en Motivatie voor de Jeugd, het organiseren van een Jongerenplatform, de eerste jaarlijkse viering van de VN "Dag van de Jeugd" op 12 augustus 2014 en verstrekking van gerichte subsidies aan instellingen die uitvoering geven aan het jeugdbeleid. Het Jongerenplatform zal bestaan uit vertegenwoordigers van de private sector, NGO's, Marinierskazerne, kerkelijke organisaties, jongerenorganisaties en departementen. Dit zal dienen als een klankbord voor de Minister ten aanzien van de verwezenlijking van de Generation of Leaders en zal structureel rapporteren aan de Minister. De viering op 12 augustus 2014 zal in het teken staan van onder andere positieve jeugdinitiatieven, uitblinkende rolmodellen, specifieke jeugdproblematiek en bezinning over het toekomstperspectief voor jongeren op Aruba. De instrumenten zullen worden geëvalueerd op hun bijdrage aan de verwezenlijking van de Generation of Leaders. Een samenwerking met de Universiteit van Aruba en het Centraal Bureau voor de Statistiek blijft essentieel hierin. De verstrekking van subsidies zal ook de gewenste beleidseffecten moeten opleveren. Hierbij is van belang dat subsidie ontvangende instellingen zich zowel

beleidsmatig als financieel kunnen verantwoorden. De reeds in gang gezette evaluatie van het huidige subsidieproces zal worden gecontinueerd.
De combinatie van beleidsterreinen van dit Ministerie biedt een unieke kans op synergie. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de participatie van de jeugd op de arbeidsmarkt. De toetreding tot de arbeidsmarkt vergt extra inspanning van zowel de overheid als van de jongere. De inspanningen liggen, of het nu gaat om de overgang van het onderwijs naar de arbeidsmarkt of van werkloosheid naar een baan, op het terrein van scholing, versterking van de motivatie en het creëren van een op werk gerichte houding. Deze inspanningen beogen de productiviteit van jonge werknemers te verhogen zodat zij aantrekkelijk worden voor werkgevers.

Evenwicht op de arbeidsmarkt

Op het gebied van arbeid is de Minister verantwoordelijk voor het behoud van evenwicht binnen de arbeidsverhoudingen c.q. het arbeidsproces. Hiermee wordt bedoeld de wisselwerking tussen werknemers en werkgevers en haar doorwerking op onder andere arbeidsvoorwaarden en –omstandigheden, alsook vraag en aanbod van arbeid.
Het gewenste effect is een evenwichtige, participerende en kwalitatieve arbeidsmarkt. Die bijdraagt aan een verhoging van de arbeidsproductiviteit.
Evenwicht zal worden nagestreefd met waarborg van de belangen van zowel werknemers als werkgevers. Het resulteert vervolgens in duurzaam, eerlijk, gezond en veilig werken. Een evenwichtige arbeidsmarkt wordt bevorderd door wetgeving en beleidsregels en de handhaving hiervan. De arbeidswetgeving zal in de regeerperiode 2013-2017 verder worden geactualiseerd en geflexibiliseerd. Het laatste is in het kader van een gezond investeringsklimaat en ontwikkeling van de derde economische pijler van belang. Aan het begin van de regeerperiode zullen de eerste bijeenkomsten van de Tripartiete Commissie Modernisering Arbeidswetgeving plaatsvinden, waarin onder meer de Landsverordening beëindiging arbeidsovereenkomsten, de Vakantieverordening en de Cessantiaverordening aan bod zullen komen, evenals een (nieuwe) Arbowet. Evaluatie van de per 1 april 2013 ingevoerde landsverordeningen staat daarnaast hoog op de agenda van de Minister van arbeid. De resultaten van deze besprekingen zullen tevens worden teruggekoppeld in de Sociale Dialoog.
Het jaarlijks uit te voeren Arbeidsmarktonderzoek levert bouwstenen aan voor de realisering van een verhoogde arbeidsparticipatiegraad. Middels een convenant zullen het Departamento di Progreso Laboral en de Directie Sociale Zaken gezamenlijk werken aan een nieuw beleidsprogramma dat is toegespitst op het verlagen van het aantal bijstandsgerechtigden door hen te (laten) integreren op de arbeidsmarkt. Voor de moeilijk bemiddelbare groep zullen programma’s voor gerichte trajectbemiddeling worden ontworpen. Met de geleidelijke verhoging van de AOV-leeftijd wordt het ook noodzakelijk om extra aandacht te besteden aan enerzijds de participatiegraad van ouderen die langer moeten doorwerken en anderzijds aan de doorgroeimogelijkheden van jonge professionals.
Een verhoogde arbeidsparticipatie komt onder andere tot stand met een juiste en optimale arbeidsbemiddeling tussen werkzoekende en werkgever. Een doorlichting van de taken en verantwoordelijkheden van het DPL zal plaatsvinden om dat doel te bereiken.
Ook door middel van wetgeving en beleid kunnen arbeidsparticipatie en werkgelegenheid worden gestimuleerd. We gaan onderzoeken hoe flexibele(re) regels de toegang tot een baan kunnen vergemakkelijken. Hierbij wordt rekening gehouden met de internationale standaarden (ILO). De bescherming van de lokale arbeidsmarkt blijft van belang.
Kwalitatieve arbeid brengt verhoging van de arbeidsproductiviteit met zich mee. Kwaliteit van arbeid wordt verhoogd aan de hand van een vraaggerichte upgrading van het personeel en een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Om deze betere aansluiting te behalen is een nauw samenwerkingsverband tussen de DSZ, de DAO, het DPL en het Enseñansa pa Empleo -verantwoordelijk voor de om-, bij- en herscholing van de beroepsbevolking- noodzakelijk. Er zal tevens meer aandacht worden besteed aan het verhogen van de arbeidsmotivatie door inzet van DAO.
De genoemde beleidsinstrumenten zullen gebaseerd zijn op onderzoeken van de Directie Arbeid en Onderzoek. Onderzoeken die in de regeerperiode 2013-2017 prioriteit genieten zijn:

- de problematiek van “cheap labor” op de arbeidsmarkt;
- de aansluiting tussen het beroepsonderwijs (EPB en EPI) en de arbeidsmarkt;
- de mogelijkheden van verhoging van de arbeidsparticipatie;
- de mogelijkheden om de arbeidsproductiviteit te verhogen;
- de arbeidsomstandigheden in verband met de geplande Arbowet;
- de arbeidsmotivatie om in kaart te brengen wat er nodig is om prettig en productief aan het werk te blijven;
- de mogelijkheden van deeltijdarbeid in het kader van de verhoging van de AOV-leeftijd.

Regering *van* Aruba